

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Lenka Pavlíková

III. ročník – prezenční studium

Obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání a historie

Pražské jaro 1968 na Přerovsku

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora

Olomouc 2011

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Pavlu Krákorovi za jeho cenné rady a připomínky.

Také bych ráda poděkovala PhDr. Jiřímu Lapáčkovi a všem zaměstnancům Státního okresního archivu Přerov za jejich ochotu a vstřícnost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Pražské jaro 1968 na Přerovsku vypracovala samostatně a použila pouze uvedenou literaturu a prameny.

V Troubkách dne 5. dubna 2011

.....

Lenka Pavlíková

Obsah

1. Úvod	5
2. Cesta k Pražskému jaru	8
2.1 První otřesy komunistického režimu v Československu	8
2.2. Politické procesy	10
2.3. Změny ve společnosti	11
2.3.1. Životní úroveň.....	12
2.4. Situace v hospodářství	13
2.4.1 Zemědělství.....	15
2.5. Projevy uvolňování v kulturní oblasti.....	15
2.6. Situace ve vedení strany	16
3. Okres Přerov ve druhé polovině 60. let	17
4. Přelom let 1967 – 1968 a změna ve funkci prvního tajemníka ÚV KSČ	19
4.1 Oslabení pozice prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného	19
4.2 Počátek reformního procesu na Přerovsku	20
4.3 První známky kritiky ze strany představitelů států sovětského bloku	27
5. Vytváření „socialismu s lidskou tváří“	29
5.1 Zvyšování mezinárodního tlaku na Československo.....	30
5.2 Vojenské cvičení „Šumava“	31
5.3 Pokračování reformních snah	33
5.3.1. Mimořádná okresní konference OV KSČ Přerov 29. června 1968	34
5.4 Jednání ve Varšavě	36
6. Situace na přelomu měsíců července a srpna	39
7. Průběh demokratizačního procesu na Přerovsku během července a srpna 1968...	44
7.1 Akční program OV KSČ Přerov	45
8. Vojenská intervence	49
9. Moskevská jednání	53
10. Situace na Přerovsku v prvních dnech po vstupu vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy na území ČSSR	56
11. Snaha o realizaci akčního programu v okrese Přerov během podzimu 1968	60
12. Závěr	63
13. Anotace	66
14. Literatura a prameny	68
15. Seznam použitých zkratk	69
16. Přílohy	70

1. Úvod

Bakalářská práce s názvem Pražské jaro 1968 na Přerovsku se zabývá projevy demokratizačního procesu probíhajícího od ledna roku 1968 v přerovském okrese. Součástí práce jsou však i kapitoly zahrnující celostátní souvislosti Pražského jara a vývoj situace v Československu do roku 1968.

Pojem Pražské jaro označuje období trvající od ledna do srpna roku 1968, kdy v Československu docházelo k uvolňování politické situace. Součástí tohoto uvolňování byly reformy demokratického a liberálního rázu jako například zrušení cenzury a tím umožněná svoboda slova, která se výrazně projevovala v průběhu celého toho období. Je možno říci, že pojem demokratický proces lze v tomto případě použít jako synonymum Pražského jara.

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak probíhal demokratizační proces v okrese Přerov a zda vůbec k němu v tomto regionu došlo. Potřebné informace byly získány ze záznamů jednání předsednictva a okresního výboru KSČ Přerov, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Přerov. Archivní materiály zabývající se touto problematikou již svým rozsahem svědčí o intenzivním jednání a také bohaté diskusi, která v roce 1968 v rámci demokratizačního procesu proběhla. Fond s názvem KSČ – okresní výbor Přerov, 1947–1989 zpracovala v roce 2006 Mgr. Ivana Horáková. Během psaní své práce jsem nezaznamenala žádnou monografii nebo článek zabývající se problematikou Pražského jara v přerovském okrese.

Při zpracování kapitol týkajících se celorepublikového vývoje demokratizačního procesu, byly použity dva typy monografií. První z nich představovaly monografie: ŠIK, Ota. *Jarní probuzení – iluze a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1990, 315 s.; VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, 157 s.; *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*. Praha: Svoboda, 1993, 293 s., jejichž autoři vycházeli z vlastních vzpomínek a přímé zkušenosti. U těchto publikací byl zřetelný subjektivní pohled na události, přesto se například vlastní životopis Alexandra Dubčeka vyznačuje znalostí dokumentů zpřístupněných po roce 1989.

Druhým typem monografií byly díla vycházející ze znalosti dokumentů a archivních materiálů vztahujících se k období Pražského jara. Tato skutečnost je patrná zejména u monografií: BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, 269 s.; DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, 531 s.; PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, 358 s.

Kapitola s názvem Cesta k Pražskému jaru je úvodem do problematiky celého procesu. Kořeny demokratizačního procesu je totiž možné nalézt již v 50. letech 20. století. Proto tato kapitola uvádí základní problémy a situace, které muselo vedení KSČ v průběhu 50. a 60. let řešit. Československé obyvatelstvo velmi citlivě reagovalo nejen na změny, které se bezprostředně dotýkaly jejich každodenního života, jako například byla měnová reforma v roce 1953, ale také na události mezinárodního rázu. Takovou událost představoval například XX. sjezd KSSS v roce 1956.

K osvětlení základních podmínek života v přerovském okrese byla určena kapitola bakalářské práce s názvem Okres Přerov ve druhé polovině 60. let. K jejímu zpracování byla použita ročenka OV KSČ Přerov vydaná jako součást podkladů o rozvoji regionu k okresní konferenci KSČ konané v březnu roku 1968. Kapitola podává základní charakteristiku okresu včetně rozlohy, počtu obyvatel nebo hospodářského zaměření.

Důležitým obdobím pro demokratizační proces v Československu byl přelom let 1967 a 1968, který umožnil personální změnu ve funkci prvního tajemníka ÚV KSČ. Právě s nástupem Alexandra Dubčeka do této funkce mohlo být započato Pražské jaro. V podkapitolách je nastíněn i průběh okresní konference KSČ Přerov, kterou lze považovat za počátek demokratizačního procesu na Přerovsku.

Socialistické státy východního bloku již na počátku roku 1968 začaly mít výhrady ke změnám, ke kterým v Československu a také v KSČ docházelo. Své kritice pak daly volný průchod na jednání v Drážďanech v březnu roku 1968.

Akční program jako nejdůležitější dokument Pražského jara byl přijat na zasedání ÚV KSČ dne 5. dubna 1968. Zatímco se československé politické vedení soustředilo na jeho přípravu a následné projednání, byla situace panující v ČSSR otázkou diskuse na ÚV KSSS. Vedení KSČ na schůzce v Moskvě muselo stejně jako nedlouho předtím v Drážďanech obhajovat reformní proces. V této době se již konaly první přípravy na možnou vojenskou intervenci do Československa. Jejich součástí bylo i vojenské cvičení Šumava probíhající na československém území. Mezinárodní tlak, kterému bylo Československo vystaveno, ještě zesílil po jednáních pěti socialistických zemí ve Varšavě.

Na květnovém zasedání ÚV KSČ bylo rozhodnuto o konání mimořádného XIV. sjezdu KSČ, což vyvolalo velkou aktivitu všech okresních a krajských výborů v zemi, které připravovaly mimořádné konference k volbě delegátů na mimořádný XIV. sjezd.

Schůzky v Čierné nad Tisou a Bratislavě na přelomu července a srpna 1968 vyvolaly mezi československými představiteli pocit uklidnění a představu o možnosti nerušeně pokračovat v demokratizačním procesu. Přípravy vojenské intervence se však nezastavily.

Během července a srpna projednávalo předsednictvo a OV KSČ výsledky mimořádné okresní konference, návrh akčního programu, ale reagovalo i na tlak ze strany socialistických států východního bloku zesílený Varšavským dopisem. V rámci svých možností se předsednictvo OV KSČ snažilo ospravedlňovat demokratizační proces, a to před okresním výborem KSSS Michajlovka, se kterým měl OV KSČ Přerov družbu.

Vojenská intervence se stala skutečností v noci z 20. na 21. srpna 1968. Sám Alexandr Dubček přiznal, že řešení Československé situace za pomoci vojsk nečekal a koncentraci vojenských jednotek kolem československých hranic považoval za formu nátlaku. Přes komplikovanou situaci, kdy bylo reformní vedení KSČ násilně odvléčeno do Sovětského svazu, se uskutečnil mimořádný XIV. sjezd KSČ a zvolil nový ÚV KSČ. Aktivita všech reformních členů KSČ však byla zmařena moskevskými dohodami, které byli 26. srpna 1968 nuceni podepsat vedoucí představitelé strany a státu.

Odhodlání bránit demokratizační proces během srpnových dnů projeví nejen vedoucí představitelé KSČ, funkcionáři nižších stranických výborů a organizací, ale i občané Československa. Na Přerovsku byla jejich podpora vyjadřována rezolucemi, ale také ukázněným chováním vedeným důvěrou ve zvolené představitele KSČ. Předsednictvo OV KSČ Přerov koordinovalo dění v okrese a informovalo občany prostřednictvím vysílačky poskytnuté armádou. V podzimních měsících se pak OV KSČ Přerov snažil uskutečnit alespoň část úkolů vytyčených akčním programem.

2. Cesta k Pražskému jaru

Události Pražského jara nebyly náhlým vzplanutím revoluce, ale výsledkem vývoje započatého už v 50. letech 20. století. V roce 1968 se československý národ snažil prosadit demokratické principy a svobody, ale to vše v rámci komunistického režimu. Není tedy divu, že iniciátory změn a reforem se stali sami funkcionáři režimu, kteří pro své plány získali i většinu československého národa.

Od počátku nastolení komunistického režimu v poválečném Československu byla politika funkcionářů KSČ těsně spjata s politikou sovětskou¹, ba přímo docházelo k jejímu kopírování a bezvýhradnému plnění rad sovětských poradců. V době Pražského jara došlo k odchýlení od této politiky, bohužel tomuto období však nebylo dopřáno dlouhého trvání.

2.1 První otřesy komunistického režimu v Československu

První vážnější situace v Československu pro vládnoucí komunistický režim nastala v roce 1953. Nejenže na počátku tohoto roku zemřel generální tajemník KSSS Josif Vissarionovič Stalin, ale o několik dnů později i československý prezident Klement Gottwald. Klement Gottwald se nejen ve straně, ale i ve společnosti těšil velké autoritě, jakou v době jeho smrti nedisponoval žádný jiný člen strany. Také proto se prezidentův pohřeb stal demonstrací síly, kterou komunistické vedení disponovalo, s cílem odstrašit organizátory možné vzpoury².

V roce 1953 také vešla v život měnová reforma, která podle představ svých tvůrců měla podnítit zájem zaměstnanců o výrobu, zastavit inflaci a redukovat oběživo. Již během jejích příprav, probíhajících za přísného utajení, pronikly na veřejnost zprávy, že se něco chystá. Lidí se zmocnila nervozita a snažili se vykoupit poslední zbytky zboží v obchodech, nejvíce kupovali textilie, trvanlivé potraviny, nábytek a obuv³. Výměna peněz probíhala podle následujícího schématu: 300 Kč na osobu bylo vyměněno v poměru 1:5 a ostatní hotovost pak byla měněna v poměru 1:50. Také mzdy, platy a penze se přepočítaly poměrem 1:5⁴. V ideologické rovině byla měnová reforma obhajována jako poslední úder proti bývalým kapitalistům a jejich moci. Paradoxně, právě této skupiny

---

¹ KAPLAN, Karel. *Jak se zrodila československá reforma 1968*. In: BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 12.

² PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 82.

³ Tamtéž, s. 87.

⁴ JIRÁSEK, Zdeněk; ŠŮLA, Jaroslav. *Velká peněžní loupež v Československu 1953 aneb 50:1*. Praha: Svítání, 1992, s. 87 – 88.

obyvatelstva se měnová reforma dotkla nejméně, nejvíce byli postiženi dělníci a inteligence. Během několika okamžiků přišli o veškeré své úspory, což samozřejmě vyvolalo prudkou reakci. Ve dnech 1.–5. června 1953 došlo ke stávkám ve 129 závodech, přičemž největší vlna odporu se vzedmula mezi pracovníky těžkého průmyslu, které KSČ považovala za oporu své moci. K největší demonstraci došlo v Plzni ve Škodových závodech⁵. Vedení KSČ bylo podrobena ostré kritice, docházelo také k vystupování členů z KSČ, odhlašování stranického tisku a rozšiřovaly se letáky s protistátním zaměřením. Měnová reforma tak byla impulsem k aktivizaci dosud pasivních občanů a narušila vztah dosavadních opor moci ke KSČ⁶. Stát tímto krokem získal úspory svých obyvatel a zároveň finanční prostředky k umoření státního dluhu. Po vyřešení ekonomických problémů ještě státu zbyla část peněz, které hodlal využít v budoucnosti na sociální gesta⁷.

Po smrti J. V. Stalina se v Sovětském svazu začala uplatňovat politika Nového kursu, jednalo se o zaměření na výrobu spotřebního zboží, protože podle oficiální propagandy lidé měli právo na dobře vyrobené a kvalitní spotřební zboží, a změny v ekonomické politice. Tuto politiku posléze následovali i spojenci Sovětského svazu⁸. Hlavního zastávce v Československu měla tato politika v prezidentu Antonínu Zápotockém. Jeho osoba však byla v roce 1954 v Moskvě podrobena ostré kritice a od té doby jeho aktivita polevila a s ní zmizely i naděje na úplné prosazení Nového kursu.

Na tajném zasedání v poslední den XX. sjezd KSSS, trvajícím od 14. do 25. února 1956, přednesl první tajemník ÚV KSSS Nikita Sergejevič Chruščov referát *O kultu osobnosti a jeho důsledcích*. Jednalo se o otevřenou kritiku J. V. Stalina a jeho diktátorské politiky. Zahraniční účastníci XX. sjezdu KSSS nebyli na tajné zasedání vpuštěni, ale obdrželi jeho písemný text⁹. Toto závažné odhalení samozřejmě nezůstalo bez odezvy ve všech zemích sovětského bloku. V Polsku a Maďarsku vypukly nepokoje, ale v Československu došlo k jejich likvidaci hned na počátku, takže nemohly ohrozit stabilitu režimu. Dalším důvodem tohoto vývoje byl fakt, že vedoucí funkcionáři KSČ neposkytli členům strany úplné informace o dění na XX. sjezdu KSSS. K jediné výraznější kritice došlo na II. sjezdu spisovatelů v dubnu 1956¹⁰. Spisovatelé se prohlásili za svědomí

---

⁵ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1953 – 1966*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 5.

⁶ Tamtéž, s. 7.

⁷ PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 89 – 90.

⁸ Tamtéž, s. 94.

⁹ Tamtéž, s. 129.

¹⁰ KAPLAN, Karel. *Jak se zrodila československá reforma 1968*. In: BENČÍK, Antonín: *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 14.

národa a jejich kritika se neomezovala jen na kulturní oblast, ale dotýkala se i oblasti politické, což bylo chápáno jako ohrožení monopolu strany. V referátech zazněla kritika směřovaná k vedení Svazu československých spisovatelů, bylo upozorněno na básníky, kteří se stali obětí politických procesů režimu, objevily se požadavky na zrušení cenzury. V nemilost však upadl Jaroslav Seifert, který kritizoval politiku strany až příliš otevřeně a dokonce vznesl i požadavky politického rázu¹¹. Další složkou společnosti, která se v té době odvážila přijít s kritikou strany a požadavky, byli vysokoškolští studenti. Jejich požadavky byly široké a týkaly se například dodržování principů socialistické demokracie v praxi, práva občana vědět, co je o něm napsáno v jeho osobním spisu, nebo i větší informovanosti, než jaká vládla v Československu dosud. Byl vysloven i požadavek revize procesu s Rudolfem Slánským¹². Studenti pak své nálady vyjádřili během majálesů, které se konaly v Praze a v Bratislavě, k žádným incidentům při nich ale nedošlo. V této době napjaté atmosféry ve společnosti přistoupila KSČ ke zvyšování životní úrovně a zlepšování životní situace obyvatel, což situaci v zemi uklidňovalo¹³.

2.2. Politické procesy

Již na počátku své vlády využívala komunistická strana k upevnění své moci politické procesy, při kterých se zbavila osob pro ni nebezpečných, nebo jen nepohodlných. Nejvíce těchto procesů se odehrálo od roku 1948 asi do poloviny 50. let. Právě tyto mají na svědomí největší počet obětí a padaly při nich nejvyšší tresty¹⁴. Politické procesy v Československu zasáhly všechny složky společnosti a nevyhnuly se ani členům komunistické strany, jak o tom svědčí případ generálního tajemníka Rudolfa Slánského z roku 1952¹⁵.

Od roku 1953 se začaly množit stížnosti rodin odsouzených, podle jejichž názoru došlo v mnoha případech k nezákonnému vyšetřování policie a nesprávnému rozhodování soudů. Navíc ministr vnitra Rudolf Barák zjistil, že ve vyšetřovací vazbě se nachází již několik let mnoho lidí, aniž by jejich vyšetřování pokračovalo, a v některých případech

---

¹¹ PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 138.

¹² Tamtéž, s. 140.

¹³ Tamtéž, s. 149.

¹⁴ Tamtéž, s. 73.

¹⁵ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 19.

již ani nebyl znám důvod jejich zatčení¹⁶. Avšak v roce 1954, kdy v sovětském bloku docházelo k revizi procesů, proběhla u nás jejich nová vlna¹⁷. Politické procesy byly součástí režimu i po roce 1957, jejich počet ale klesl a tresty nebyly tak tvrdé.

K prvním revizím začalo docházet v roce 1955 a v čele revizní komise stál ministr vnitra Rudolf Barák, jejími členy byli i funkcionáři státní bezpečnosti a justice. Právě tito lidé se podíleli na šetřených procesech. Není proto divu, že propuštěných na svobodu bylo minimum¹⁸. V této době však vyšli z vězení bývalí komunisté, kteří se v něm ocitli bez nějakého závažného prohřešku. V roce 1956 byli po odhalení Stalinova kultu osobnosti odškodněni, ale rehabilitováni byli až v polovině 60. let, někteří dokonce až v roce 1968¹⁹.

V roce 1962 proběhla nová revize politických procesů, provedla ji komise ÚV KSČ, podle jejího vedoucího činitele Drahomíra Koldera označovaná jako Kolderova komise. Její zjištění však zůstala utajena, protože odhalila skutečnost, že většina politických procesů z 50. let byla vykonstruovaná²⁰. Vedle Kolderovy komise v roce 1963 pracovala i takzvaná komise barnabitská, podle kláštera barnabitek na Hradčanech, ta ukázala, že na Slovensku v 50. letech byli nespravedlivě obviněni komunističtí funkcionáři z buržoazního nacionalismu, mezi nimi i Gustav Husák. Tato komise se skládala z několika desítek historiků, právníků, ekonomů, filozofů a politologů²¹.

2.3. Změny ve společnosti

Od konce 50. let se vytvářela nová sociální struktura. Soukromé podnikání neexistovalo a lidé byli zaměstnanci státu, ať už pracovali v podnicích, nebo družstvech, které stát řídil nepřímou. Tento stav umožňoval zvýhodňování určitých vrstev obyvatel na úkor jiných a tím docházelo k sociální nivelizaci. Dělníci, jako opora komunistického režimu, byli zvýhodňováni zvýšením mzdy i společenské prestiže, jejich platy byly v letech 1948–1953 zvýšeny o více než 50 %. Naopak vážnost inteligence upadala a rozšířila se neúcta ke vzdělání²². Klesaly také mzdy pracovníků inženýrsko-technických

---

¹⁶ PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 111 – 112.

¹⁷ Tamtéž, s. 112.

¹⁸ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 20.

¹⁹ PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 114.

²⁰ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 20.

²¹ BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 16.

²² PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 32.

oborů a úředníků, docházelo tak ke srovnávání mezd dělníků a pracovníků s vyšším vzděláním²³.

Na počátku 60. let došlo k definitivní likvidaci živností, na jejich místo měly nastoupit družstevní a komunální podniky, které však mnohdy nedosahovaly úrovně živností, a daly tak možnost vzniku tzv. šedé části ekonomiky. Jednalo se o vykonávání služeb občanům, které bylo prováděno mimo pracovní dobu a bez povolení. K tomuto jevu docházelo v důsledku neschopnosti režimu uspokojovat každodenní potřeby obyvatel. Režim však nedisponoval prostředky, kterými by zabránil fungování této šedé části ekonomiky, a proto byl nucen ji tolerovat²⁴.

V této době také nastupovala nová generace, která měla jiný způsob myšlení, odlišný od generace předchozí. Méně se aktivně zapojovala do politického života, ale o to více byla kritická k situaci panující ve státě. Potřeby společnosti si vynutily růst počtu inteligence, která tak stoupala na společenském žebříčku a získávala posty v nižších řídicích funkcích. Tímto způsobem rostl také jejich počet ve straně, odborech i národních výborech²⁵.

Změny ve struktuře společnosti od konce 50. let vytvořily příznivé podmínky pro reformy. Nástup nové generace byl ovlivněn přílivem kvalifikovaných dělníků a inteligence a tyto vrstvy se staly sociální základnou plánovaných změn. Právě z nich vycházeli příznivci reforem²⁶.

2.3.1. Životní úroveň

Vedoucí funkcionáři KSČ byli přesvědčeni, že životní úroveň a sociální postavení občanů patří mezi faktory ovlivňující stabilitu režimu. Proto můžeme sledovat snahu životní úroveň zvyšovat. Přesto však po měnové reformě v roce 1953 došlo ke snížení životní úrovně většiny obyvatel a mnohé dělnické a úřednické rodiny se ocitly pod hranicí životního minima²⁷.

Nespokojenost obyvatel se situací v zásobování a s nedodržováním slibů ohledně zvyšování životní úrovně se projevila nedůvěrou v KSČ a vedení strany přestali důvěřovat

---

²³ PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 33.

²⁴ KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2000, s. 20.

²⁵ Tamtéž, s. 17.

²⁶ Tamtéž, s. 18.

²⁷ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1953 – 1966*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 7.

dokonce i někteří její členové²⁸. Jestliže po převzetí moci v roce 1948 měla KSČ kolem 2,6 milionu členů, v roce 1953 jich bylo už jen 1,8 milionu. Někteří z nich byli z KSČ vyloučeni na základě obvinění spojených s čistkami a prověrkami, ale část odešla i dobrovolně²⁹. KSČ během 5 let své vlády ztrácela podporu třídy, kterou považovala za svou oporu – dělníků. Důvěra obyvatel byla často podkopána lhaním a překrucováním informací, které se k nim dostávali z úst členů KSČ.

Ve snaze uklidnit nálady ve společnosti přistoupila komunistická strana ke zvyšování životní úrovně. Výrazným rysem tohoto trendu se v letech 1953–1955 stalo snižování maloobchodních cen, ke kterému v průběhu těchto dvou let došlo čtyřikrát. Snižování se týkalo spíše průmyslového zboží než cen potravin. Samozřejmě snižování cen bylo spojeno s propagandou, jejímž cílem bylo obyvatele přesvědčit, že se jim daří dobře jen díky hospodaření komunistické strany³⁰. Mezi lidmi se tak obnovovala důvěra ke straně, kterou v předchozích letech ztratil. Zvýšily se také mzdy, průměrně o 14 %.

2.4. Situace v hospodářství

Od počátku vlády komunistického režimu v Československu došlo k proměnám v hospodářství, které však nebyly přirozené a plynulé. Československá republika se před druhou světovou válkou orientovala na západní Evropu, a to nejen v oblasti hospodářství. V době začínajícího bipolárního rozdělení světa však již nebylo možno pokračovat ve spolupráci se západními zeměmi, což se projevilo již v roce 1947, kdy Československo s ohledem na Sovětský svaz nepřijalo Marshallův plán. Tato hospodářská pomoc ze strany Spojených států amerických měla zajistit obnovu poválečné Evropy. Politické zájmy však převážily nad hospodářskými potřebami. Tento fakt citelně projevilo i později po roztržce Sovětského svazu s Jugoslávií v roce 1948. Ačkoliv z Jugoslávie byly dováženy kovy, které Československo nutně potřebovalo pro svou výrobu, byla hospodářská smlouva s touto zemí zrušena³¹.

S rostoucí podporou těžkého průmyslu souvisely i plány sovětského generálního štábu, který počítal s využitím vyspělého československého zbrojního průmyslu pro vyzbrojení

---

²⁸ PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 62.

²⁹ Tamtéž, s. 63.

³⁰ Tamtéž, s. 125.

³¹ Tamtéž, s. 42.

nejen československé armády, ale také armád zemí sovětského bloku³². Do armády tak proudily nejen investice, ale i suroviny potřebné v jiných odvětvích hospodářství.

Problémy, které v Československu vznikaly v důsledku preference těžkého průmyslu, vyvrcholily v roce 1953. Nejvíce se tyto potíže projevíly ve spotřebním průmyslu, kde chyběly investice i pracovní síly³³.

První pětiletý plán, započatý v roce 1949, předpokládal, že po jeho splnění se životní úroveň v Československu stane srovnatelnou s vyspělými kapitalistickými státy. Jeho cílem také bylo do roku 1953 zvýšit výrobu v oblasti průmyslu o 57 %³⁴. Výrobky těžkého strojírenství nacházely odbytiště nejen v Sovětském svazu, ale i v dalších zemích patřících do organizace *Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP)*³⁵. Nedostatek pracovních sil v oblastech těžkého průmyslu byl řešen zaměstnáváním žen, které doposud zůstávaly v domácnostech, na místech mužů, kde to dovoľovaly jejich fyzické a psychické možnosti. Muži pak měli přejít právě do průmyslových odvětví. Docházelo také k přesunu pracovních sil z jiných odvětví hospodářství, například z lehkého průmyslu a zemědělství. Tyto tendence se projevíly v nedostatku spotřebního zboží, a tím i v rostoucí nespokojenosti obyvatel³⁶.

Násilná přestavba hospodářství se nepříznivě projevíla ve všech jeho odvětvích a samozřejmě i v ekonomické situaci země. Od roku 1963 se ocitla ekonomika Československa v krizi, příčinou byla nerovnováha mezi výrobou a spotřebou a nestabilita vnitřního trhu³⁷. Reakcí na tento problém bylo vytvoření komise ekonomických teoretiků a odborníků v čele s profesorem Otou Šikem, která měla připravit reformu. Ta měla do hospodářství zavést tržní mechanismy. Po několikerém přepracování reformních návrhů, které bylo vynuceno i změnou generálního tajemníka ÚV KSSS N. S. Chruščova, na jehož místo byl dosazen L. I. Brežněv, byla reforma zkoušena ve 400 závodech v roce 1965³⁸.

---

³² PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 37.

³³ Tamtéž, s. 49.

³⁴ Tamtéž, s. 36.

³⁵ Tato mezinárodní organizace vznikla ve dnech 5. – 8. ledna 1949 v Moskvě a jejím hlavním úkolem se stalo prohlubování hospodářské spolupráce. PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 42.

³⁶ PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 47.

³⁷ KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2000, s. 60.

³⁸ BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 16.

2.4.1 Zemědělství

V období po roce 1948 byla zakládána jednotná zemědělská družstva (JZD), která formálně vykazovala znaky družstevnictví vyznačující se vnitřní demokracií, jako jsou členské schůze, valné hromady, představenstva, revizní komise atd. Ve skutečnosti JZD pouze vykonávala úkoly zadané KSČ. Zemědělci ale nebyli ochotni do těchto družstev vstupovat a hospodařili soukromě dál. Cílem komunistické strany však byla kolektivizace zemědělství, a proto nemohla tento stav dopustit. Různými metodami se je snažila přimět ke vstupu do JZD. Nejprve jim zabavila stroje, dobytek nebo půdu, a pokud se i nadále bránili, mohli být zatčeni, posláni do táborů nucených prací, nebo jim byl zakázán pobyt v místě bydliště³⁹. Pronásledování rolníků se stále více podepisovalo na stavu zemědělské produkce, až došlo k zásobovacím potížím. Od roku 1951 byly opět zavedeny lístky na chléb a nedlouho potom se projevil nedostatek masa, másla, sádla a vajec. Vedení KSČ vinu za tento stav svalovalo na „kulaky“, jak byli označováni střední rolníci, a vinilo je ze sabotování dodávek masa⁴⁰.

V roce 1960 byla vydána nová ústava, která zakotvila nejen základy socialismu, ale i vedoucí úlohu komunistické strany. Komunistické vedení bylo hrdé na to, že po SSSR je ČSSR druhým státem, který vybuďoval základy socialismu, a tím byly vlastně napraveny hříchy minulosti⁴¹.

2.5. Projevy uvolňování v kulturní oblasti

Typickým znakem pro 60. léta se stal všeobecný rozvoj kultury a umění, které nebylo již tak pevně svázáno normami socialistického realismu. Tato tendence se projevila ve všech odvětvích umění⁴².

Tvůrci a pracovníci kultury rovněž zesilovali svůj tlak na komunistický režim, prosazovali své požadavky a stanoviska, které vyvolávaly konflikty s mocí. Napětí mezi kulturou a vedoucími funkcionáři KSČ se proto stupňovalo. V roce 1967 propukl na IV. sjezdu spisovatelů otevřený konflikt. Zazněla zde ostrá kritika oficiální politiky KSČ z úst Milana Kundery, Ivana Klímy, Ludvíka Vaculíka, Karla Kosíka, Antonína Jaroslava Liehma a Alexandra Klimenta. Tito spisovatelé se na své vystoupení připravovali již delší

---

³⁹ PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 67 – 68.

⁴⁰ Tamtéž, s. 69.

⁴¹ KAPLAN, Karel. *Jak se zrodila československá reforma 1968*. In: BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 15.

⁴² PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 22.

dobu svými komentáři a reportážemi v tisku, ale i literárními díly⁴³. Kritika zazněla z úst členů KSČ i nestraníků. Čtvrtý sjezd spisovatelů veřejnost sledovala velmi pozorně⁴⁴. KSČ sjezdu spisovatelů přisuzovala důležitou roli, proto na kritiku, která na něm zazněla, reagovala velmi tvrdě. Kritikové byli potrestáni a také činnost periodika Svazu československých spisovatelů, *Literárních novin*, byla pozastavena.

2.6. Situace ve vedení strany

Ve vedení strany se projevovala rostoucí nespokojenost s postavením Slovenska. V ústavě zakotvená struktura a postavení slovenských národních orgánů byla v ostrém protikladu s pražským centralismem. Slovenští komunističtí funkcionáři proto usilovali o autonomii Slovenska a objevily se hlasy pro federativní uspořádání státu⁴⁵.

Část členů KSČ považovala stav ve společnosti v 60. letech, který se vyznačoval jistým uvolněním poměrů, za chybný a volala po jeho omezení. Tato tendence se zřetelně projevovala v projevech prvního tajemníka ÚV KSČ a prezidenta Antonína Novotného na zasedáních ÚV KSČ i na poradách s vedoucími funkcionáři armády, bezpečnosti a justice. Odpůrci změn byli v rámci KSČ organizováni a měli jednoduchý a jasný program s cílem zastavit uvolňování politických poměrů a přitvrdit politický kurs. Reformnímu proudu ucelený program chyběl. Různé návrhy a koncepty bychom však mohli najít u jednotlivých komisí, jednalo se například o zmiňovanou ekonomickou reformu, rozpracované zásady změn politického systému, zásady postavení kultury v socialistické společnosti atd. Rozhodující roli zde hráli komunisté přesvědčení o možnosti reformovat režim. Bylo také nemyslitelné, že by Sovětský svaz dopustil změnu režimu v Československu⁴⁶.

---

⁴³ KAPLAN, Karel. *Jak se zrodila československá reforma 1968*. In: BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 10.

⁴⁴ Tamtéž, s. 15.

⁴⁵ Tamtéž, s. 18.

⁴⁶ Tamtéž, s. 26.

3. Okres Přerov ve druhé polovině 60. let

V roce 1960 proběhla na základě zákona č. 36/1960Sb. územněsprávní reforma. Z dosavadních 19 krajů jich bylo utvořeno pouze 10 a ze 300 okresů 108. Od 1. července 1960 tedy vznikl okres Přerov, ke kterému patřila většina obcí bývalých okresů Přerov, Hranice a menší část obcí z okresu Kojetín. Nově utvořený okres se stal součástí Severomoravského kraje⁴⁷, náleželo k němu 139 obcí, z nichž 4 měly městský charakter, jednalo se o města Přerov, Hranice, Lipník n. B. a Kojetín⁴⁸. Přerovský okres se rozkládal na 883,3 km², což činilo 8 % rozlohy Severomoravského kraje⁴⁹.

V roce 1966 vydalo ideologické oddělení OV KSČ Přerov publikaci s názvem *Fakta o životní úrovni v okrese Přerov*. Měla sloužit jako doplňkový materiál k jednání pléna OV KSČ a ONV Přerov v listopadu 1966. Dva roky poté u příležitosti konání okresní konference KSČ ve dnech 16.–17. března 1968 vydalo OV KSČ ročenku s názvem *Fakta o rozvoji okresu Přerov do roku 1968*. Obě publikace se zabývají různými aspekty života v okrese, přičemž první z nich klade důraz na posouzení životní úrovně na Přerovsku.

V roce 1968 žilo v přerovském okrese 130 000 obyvatel a do jeho působnosti spadalo 128 obcí. Z toho vyplývá, že po roce 1960 bylo pokračováno ve slučování menších obcí⁵⁰.

Průmyslově-zemědělský charakter okresu ovlivňoval život svých obyvatel a právě tato dvě odvětví poskytovala největší pracovní příležitosti, přičemž zaměstnanost v průmyslu rostla také na úkor zemědělství. Průmysl se soustředil hlavně do okolí měst Hranice a Přerov, jednalo se především o strojírenství, chemický průmysl a průmysl stavebních hmot⁵¹. Mezi největší průmyslové závody patřila Meopta Přerov, ČKD – Přerovské strojírný, Kazeto Přerov, Přerovské chemické závody, Sigma Hranice a HCV Hranice⁵². Koncentrace průmyslových odvětví způsobovala nadměrné znečištění ovzduší, proto OV KSČ Přerov rozhodl, aby se za znečištění platily poplatky. Tím bylo dosaženo zlepšení životního prostředí v okrese⁵³.

V zemědělství v roce 1968 působilo 96 JZD, která obhospodařovala 68,5 % zemědělské půdy v okrese⁵⁴. V zemědělských oblastech však panovaly problémy,

---

⁴⁷ LAPÁČEK, Jiří; PASSINGER, Břetislav. *Pobečví v proměnách času*. Přerov: Elan, 2005, s. 11.

⁴⁸ Tamtéž, s. 26.

⁴⁹ Tamtéž, s. 29.

⁵⁰ Tamtéž, s. 29.

⁵¹ *Fakta o rozvoji okresu Přerov do roku 1968. Ročenka OV KSČ*. Přerov: Tisk, 1968, s. 2.

⁵² Tamtéž, s. 4.

⁵³ Tamtéž, s. 37.

⁵⁴ Tamtéž, s. 12.

týkající se hlavně stárnutí pracovníků, přičemž příchod mladých lidí do zemědělství byl malý. Proto si OV KSČ Přerov stanovil cíl získat pro toto hospodářské odvětví mladé síly. Důvodem, proč mladí lidé preferovali práci v průmyslových závodech, byl i nedostatek bytové zástavby v zemědělských oblastech, což se rozhodl OV KSČ Přerov napravit⁵⁵. Od roku 1965 se v okrese projevila vzrůstající tendence bytové výstavby. Tímto krokem bylo sledováno hlavně zajištění životní úrovně odborných pracovníků v průmyslu, ale také i řešení výše zmiňovaného problému zemědělství⁵⁶. S oblastí zemědělství úzce souvisí potravinářský průmysl, jehož produkce nejen že pokrývala potřeby okresu, ale zejména výrobky cukrovarů a sladoven byly i vyváženy⁵⁷.

Patřičná pozornost byla také věnována oblasti vzdělávání a výchovy. Činnost OV KSČ a ONV Přerov směřovala k modernizaci a zefektivnění vyučování, což korespondovalo i s množstvím finančních prostředků, které do této oblasti směřovaly. Školství a kultura získávalo hned za zdravotnickými službami největší prostředky vyhrazené ONV pro neplacené služby v okrese⁵⁸. Zvyšoval se nejen počet základních škol, ale také mateřských škol a v činnosti byly také školní družiny⁵⁹. KSČ kladla velký důraz na rozvoj společenských a zájmových aktivit v rámci jednotlivých společenských organizací. V okrese pracoval například Československý svaz mládeže, Československý svaz tělesné výchovy, Svazarm, Československý červený kříž, Svaz Československo-sovětského přátelství a Československý svaz požární ochrany.

Tradici si v přerovském okrese vybudovaly dvě celostátní akce – Přerovská revue amatérského filmu a Československý amatérský jazzový festival⁶⁰.

---

⁵⁵ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 25, i. č. 41, zasedání OV KSČ 28. 6. 1967, folio 4.

⁵⁶ *Fakta o rozvoji okresu Přerov do roku 1968*. Ročenka OV KSČ. Přerov: Tisk, 1968, s. 35.

⁵⁷ *Fakta o životní úrovni v okrese Přerov*. Přerov: Okresní dům osvěty v Přerově, 1966, s. 25.

⁵⁸ Tamtéž, s. 16.

⁵⁹ *Fakta o rozvoji okresu Přerov do roku 1968*. Ročenka OV KSČ. Přerov: Tisk, 1968, s. 41 – 44.

⁶⁰ Tamtéž, s. 46.

4. Přelom let 1967 – 1968 a změna ve funkci prvního tajemníka ÚV KSČ

4.1 Oslabení pozice prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného

Antonín Novotný zastával nejen funkci prezidenta republiky a prvního tajemníka ÚV KSČ, ale byl také vrchním velitelem Československé lidové armády (ČSLA), Lidových milicí (LM) a předsedou Národní fronty (NF). Opozice proti jeho osobě se tvořila velmi pomalu, od prvních nesmělých kritiků až po sílu, která proti němu začala vystupovat na podzim roku 1967. Cílem opozice bylo zbavit jej funkce prvního tajemníka ÚV KSČ a uvolnit tak cestu k řešení problémů ve společnosti⁶¹.

Již výše zmíněný IV. sjezd spisovatelů přinesl kritiku nejen prezidenta a prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného, ale i komunistického režimu. Zazněly požadavky demokratizace a humanizace, svobody slova a zrušení cenzury. Také prezidentovo vystoupení u příležitosti slavností založení slovenského lycea v Turčanském sv. Martině nezvýšilo jeho oblíbenost. Slováky usilující o federativní uspořádání republiky označil za stoupence buržoazního nacionalismu. A dokonce odmítl přijmout dárky od místních občanů⁶².

Na zasedání ÚV KSČ 30.–31. října 1967 Alexandr Dubček, první tajemník ÚV KSS a člen předsednictva ÚV KSČ, požadoval sebekritické zhodnocení stavu a řízení československé společnosti komunistickou stranou. Podle jeho slov by měla KSČ přestat nahrazovat v řízení společnosti vládu, měla by vládnout vláda. Jeho důležitou připomínkou však byla nutnost rozdělení funkcí, a to zvláště těch nejvyšších. Za své vystoupení byl A. Dubček nařčen Antonínem Novotným z „*nacionální úchylky*“⁶³. Pozici Antonína Novotného neposílilo ani potlačení pokojné demonstrace vysokoškolských studentů, kteří si stěžovali na výpadky světla na Strahovských kolejích a při pochodu směrem na Hrad s hořícími svíčkami volali: „*Chceme světlo*“⁶⁴.

Ani generálnímu tajemníkovi ÚV KSSS, Leonidu Iljiči Brežněvovi se nepodařilo udržet A. Novotného ve funkci prvního tajemníka ÚV KSČ⁶⁵. Důvodem, proč 8. prosince 1967 nečekaně přijel do Československa, bylo neoficiální pozvání právě

---

⁶¹ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 19.

⁶² PAUER, Jan: *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 23.

⁶³ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 18 – 19.

⁶⁴ VANČURA, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 14.

⁶⁵ ŠIK, Ota: *Jarní probuzení – iluze a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 161.

A. Novotného⁶⁶. Podle Karla Durmana odjel L. I. Brežněv do Československa pouze s povrchními informacemi o stavu vedení KSČ, jeho cílem bylo zachování stability v zemi⁶⁷.

Výše popsané události vyvrcholily na zasedání ÚV KSČ konaném 3.–5. ledna 1968, kde bylo rozhodnuto o sesazení A. Novotného z funkce prvního tajemníka ÚV KSČ a kde byl na jeho místo zvolen A. Dubček. Také bylo přijato usnesení o vypracování Akčního programu. Tím byl fakticky započat reformní proces Pražského jara⁶⁸. Československá veřejnost nevěnovala změně na postu prvního tajemníka ÚV KSČ zpočátku velkou pozornost, neočekávala od toho kroku žádnou změnu a také nebyla o průběhu zasedání ÚV KSČ dosti informována. Až 21. ledna otiskl deník Práce článek Josefa Smrkovského s názvem „*Oč dnes jde*“. Na přelomu měsíců února a března se však informovanost veřejnosti změnila, a to díky zastavení cenzury. Veřejnost se tak dozvěděla o chybách předchozího vedení komunistické strany, ale i o politických procesech, které proběhly v 50. letech⁶⁹.

4.2 Počátek reformního procesu na Přerovsku

OV KSČ Přerov se o usneseních a závěrech říjnového, prosincového a lednového zasedání ÚV KSČ dozvěděl až 11. ledna 1968, kdy na jeho zasedání přijel vedoucí tajemník OV KSČ Olomouc a člen ÚV KSČ Miroslav Čapka. Ve svém vystoupení předložil hodnocení ekonomického vývoje a podrobně informoval o dění v ÚV KSČ během jednotlivých zasedání. Mluvil také o rozkolu v předsednictvu ÚV KSČ, ke kterému došlo na říjnovém zasedání ÚV KSČ kvůli kritice vystoupení A. Dubčeka prezidentem A. Novotným. Tehdy A. Dubček informoval o stavu rozvoje výrobních sil na Slovensku a zaujal stanovisko k předloženému návrhu tezí „*O postavení a úkolech strany*“. Následovalo vystoupení prezidenta A. Novotného, který kritizoval A. Dubčeka a uváděl fakta týkající se řešení slovenské otázky a jednání vedoucích funkcionářů ÚV KS Slovenska. Jeho návrhy vyvolaly obavy o další jednotu Čechů a Slováků ve společném státě a první tajemník za svá slova v příštím dni sklídl ostrou kritiku⁷⁰. Na zasedání ÚV KSČ v prosinci 1967 prezident A. Novotný kritiku přijal a připustil nevhodnost svého projevu. Na tomto zasedání se také začínaly ozývat hlasy požadující

---

⁶⁶ BENČÍK, Antonín: Rekviem za Pražské jaro. Třebíč: Tempo, 1998, s. 13.

⁶⁷ DURMAN, Karel: Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991. Praha: Karolinum, 1998, s. 75.

⁶⁸ BENČÍK, Antonín: Rekviem za Pražské jaro. Třebíč: Tempo, 1998, s. 20.

⁶⁹ VANČURA, Jiří: Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 32.

⁷⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ 11. 1. 1968, folio 23.

jeho odchod z funkce vedoucího tajemníka ÚV KSČ, k čemuž opravdu na lednovém zasedání ÚV KSČ došlo. Místo odstoupivšího A. Novotného byl prvním tajemníkem ÚV KSČ zvolen A. Dubček. Spolu s ním byli zvoleni čtyři noví členové předsednictva ÚV KSČ⁷¹.

Po vystoupení vedoucího tajemníka OV KSČ Olomouc M. Čapky na zasedání okresního výboru KSČ v Přerově následovala diskuse. Všichni účastníci vyslovili nelibost, že se takto důležité informace dozvídají se značným zpožděním. Kritizovali i nepřesnost informací s odvoláním na fakt, že dostali zprávu o zasedání ÚV KSČ v říjnu 1967, ale o žádných rozporech ve vedení strany v ní nebyla ani zmínka⁷². Bylo také upozorněno na skutečnost, že se lidé dozvídají, co se v jejich zemi děje, ze zahraničního tisku, a to dříve a přesněji než ze stranických orgánů KSČ.

Vedoucí tajemník OV KSČ Olomouc M. Čapka také mluvil o volbě prvního tajemníka a vypočítával vlastnosti a schopnosti, které by tento funkcionář KSČ měl mít. Na závěr dodal: „*Soudruh Dubček je nejvhodnějším řešením, které v současné době ve vedení strany máme.*“⁷³

Na konci zasedání OV KSČ Přerov byl sestaven dopis pro ÚV KSČ, ve kterém je vyjádřen souhlas se závěry zasedání ÚV KSČ a dále jsou v něm obsaženy informace o úspěších, kterých bylo v přerovském okrese dosaženo⁷⁴.

Kritika nedostatečné informovanosti zaznívala i na dalších zasedáních OV KSČ Přerov v únoru a březnu roku 1968. Jejím důvodem byla i aféra kolem generála Jana Šejny. Na přelomu roku byly zjištěny nesrovnalosti v JZD Ostrožská Nová Ves, jednalo se o nákup jetelového semene, které JZD prodal generál J. Šejna a z nějž měl značný osobní zisk. Než byl však jeho případ podstoupen příslušným orgánům, emigroval J. Šejna do Spojených států amerických⁷⁵. K nižším stranickým orgánům se bližší informace dostávaly jen velmi pomalu, a množily se proto spekulace o podvodech, kterých se tento vysoký funkcionář KSČ dopustil a které také vedly k jeho útěku za hranici republiky⁷⁶. Případ generála J. Šejny byl projednáván i v diskusích na okresní konferenci

---

⁷¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ 11. 1. 1968, folio 29.

⁷² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ 11. 1. 1968, folio 36.

⁷³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ 11. 1. 1968, folio 38.

⁷⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ 11. 1. 1968, folio 43 – 45.

⁷⁵ VANČURA, Jiří: Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 26 – 27.

⁷⁶ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ 7. 3. 1968, folio 6.

OV KSČ Přerov a byl všeobecně odsouzen jak přítomnými hosty z vyšších stranických orgánů, tak delegáty krajské konference KSČ⁷⁷.

V rámci oslav 20. výročí *Vítězného února* a vzniku Lidových milic (LM) proběhla masově politická a agitační kampaň, kdy příslušníci LM se připravovali besedy s mládeží na školách, učilištích, vojenských útvech, ale i v základních organizacích a referovali o únorových událostech a vzniku LM. Na 26. února 1968 bylo naplánováno okresní setkání příslušníků LM, jeho součástí bylo i předávání vyznamenání a medailí za obranu a službu vlasti, které dostalo 54 příslušníků LM a jednotlivé kolektivy. Na tento den byla svolána také manifestace pracujících na Dolní náměstí v Přerově, které se zúčastnili i příslušníci Lidových milic, Státní národní bezpečnosti a armády. Oslavy pokračovaly slavnostním zasedáním Okresního výboru Lidových milic na počest 20. výročí *Vítězného února*. Slavnostní sraz jednotek LM proběhl od 27. února do 1. března 1968⁷⁸. V rámci oslav byl odeslán i dopis ÚV KSČ, ve kterém byly vyjádřeny pozdravy z manifestace na počest 20. výročí vítězství pracujícího lidu v čele s KSČ v únoru 1948. Byly oceněny výsledky, kterých se během 20 let dosáhlo pod vedením KSČ v okrese a zdůrazněno, že socialistické zřízení se osvědčilo a stalo se zárukou národní bezpečnosti země. Účastníci manifestace se zavázali udělat vše pro zefektivnění práce ve všech oblastech společenského života a to v duchu závěrů XIII. sjezdu strany, říjnového, prosincového a lednového zasedání ÚV KSČ⁷⁹.

Počátek reformního procesu na Přerovsku však nalezneme až na okresní konferenci OV KSČ konané 16.–17. března 1968. Tato okresní konference se konala ve velkém sále Spartaku Přerovských strojírů v Přerově. Zúčastnilo se jí téměř 700 delegátů a hostů, kteří posoudili práci OV KSČ Přerov v minulém období, vytyčili nové úkoly a také zvolili nový okresní výbor, okresní kontrolní a revizní komisi a také delegáty na krajskou konferenci. Součástí příprav okresní konference KSČ Přerov bylo i vydání ročenky OV KSČ Přerov s názvem *Fakta o rozvoji okresu Přerov*. Cílem publikace bylo ukázat delegátům okresní konference KSČ Přerov, jakých výsledků bylo dosaženo v okrese od roku 1966, kdy se konala poslední okresní konference KSČ Přerov. Druhou publikací byla *Zpráva o plnění usnesení XIII. sjezdu KSČ v okrese Přerov* a další úkoly stranické organizace, která si dávala za úkol zhodnotit plnění usnesení XIII. sjezdu KSČ a usnesení přijatých

---

⁷⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

⁷⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 98, i. č. 67, zasedání POV KSČ Přerov 21. 2. 1968, folio 36 – 39.

⁷⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 98, i. č. 67, zasedání POV KSČ Přerov 21. 2. 1968, folio 76 - 77.

na okresní konferenci KSČ Přerov v roce 1966 v oblastech průmyslu, zemědělství, lesního hospodářství, školství a kulturně – výchovné práce⁸⁰.

Okresní periodikum, *Nové Přerovsko* v sobotu 16. března pozdravilo všechny účastníky okresní konference KSČ Přerov. Seznámilo své čtenáře se základními údaji o konání této okresní konference a nastínilo také její program. Mimo okresní konferenci KSČ Přerov se zabývalo i aktivity členů KSČ v Přerovských chemických závodech a v Meoptě, které proběhly bezprostředně před začátkem okresní konference KSČ Přerov⁸¹. Tyto dva aktivity však nebyly jediné, okresní konferenci KSČ předcházelo 18 aktivů s delegáty.

Úvodní slovo pronesl vedoucí tajemník OV KSČ Miroslav Heitel. Věnoval se v něm problémům v průmyslových závodech, zemědělství, ale zabýval se i činností OV KSČ Přerov po lednovém plénu ÚV KSČ a shrnul postoj základních organizací k demokratizačnímu procesu jako veskrze příznivý. Odpověděl i na otázku, co je potřeba udělat v OV KSČ Přerov. Odpověď zněla ve smyslu zkvalitnit a rozšířit osobní pomoc funkcionářů okresního výboru a aktivu do základních organizací. Uvedl také, že okresní konference KSČ Přerov by měla odstranit pozůstatky administrativně direktivního řízení, které brání rozvoji všeho pokrokového⁸².

Okresní konference také poskytla shrnutí vývoje před nastolením demokratizačního proudu a také jeho kritiku. Naopak se otevřeně projevovala důvěra v proces započatý v lednu 1968, podpora sdělovacích prostředků a také nového vedení KSČ.

Na konferenci přijala pozvání i zástupkyně ÚV KSČ Božena Macháčová-Dostálová. Promluvila o Akčním programu, který bude sloužit k orientaci strany pro příští politickou práci. Bez direktiv shora budou moci nižší orgány řešit místní problémy hospodářského a kulturního života. Vyjádřila se i k probíhající denivelizaci: „*Jestliže na některém místě je člověk, který neplní řádně svou funkci, tak je drahý, i když pracuje zadarmo – škodou, kterou způsobí.*“ Její slova působila jako výzva pro delegáty okresní konference, aby do stranického aparátu, úřadů, organizací byli voleni a dosazováni schopní lidé. K denivelizaci se vyjádřila i poslankyně Národního shromáždění Marie Kratochvílová, podle jejíchž slov nejde o to vyzvednout jednu profesi nad druhou, ale dobré pracovníky nad ty, kteří práci nevykonávají dobře a podle svých možností⁸³.

---

⁸⁰ Zpráva o plnění usnesení XIII. sjezdu KSČ v okrese Přerov a další úkoly stranické organizace. Přerov: Tisk, 27 s.

⁸¹ *Nové Přerovsko*, 16. 3 1968, ročník IX, číslo 11, 6 s.

⁸² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

⁸³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

Součástí bohaté diskuse, která na okresní konferenci KSČ Přerov proběhla, byl i příspěvek Marie Mikové, kandidátky ÚV KSČ, která zhodnotila říjnové, prosincové i lednové zasedání ÚV KSČ. Mluvila o metodách práce uplatňovaných v ústředním výboru, které se projevovaly i nemožností kritiky aniž by za ni hrozil postih. Lednové zasedání ÚV KSČ se podle jejích slov neslo ve velmi demokratickém duchu a dokonce jej označila za „školu demokratizace“. V závěru svého diskusního příspěvku zdůraznila, že není možné pokračovat v zatajování informací před členy KSČ, jak se to dělo doposud⁸⁴.

Před volbou nového OV KSČ Přerov byla v diskusi kritizována ústy Boženy Rychtalíkové práce současného OV KSČ. Hlavně se jednalo o některé metody práce, jako bylo potlačování diskuse zakřikováním, organizovaným bezduchým čtením, vykázání členky OV ze schůze, na které byla nepohodlná⁸⁵.

Na konci okresní konference byl sepsán dopis pro ÚV KSČ. Delegáti v něm vyjádřili podporu demokratizačnímu procesu, který ovlivnil průběh celé konference a umožnil objektivní posouzení činnosti okresního výboru. Zároveň požadovali rychlé schválení a brzké posouzení akčního programu, rehabilitaci všech nevině odsouzených a konec kumulace funkcí⁸⁶.

Okresní konference KSČ Přerov stanovila úkoly okresního výboru pro následující období. Podle jejího usnesení, bylo třeba rozebrat a podrobit otevřené kritice styl řídicí práce a formy uplatňování vedoucí úlohy strany. Z tohoto důvodu bylo nutné ověřit postoj členů strany, zejména funkcionářů k demokratizačnímu procesu a tak sjednotit názorové rozdíly uvnitř strany. Delegáti také uznali za potřebné vymezit vztahy a úkoly stranické organizace jako vedoucí politické síly. Na čelní místa nejen ve stranických organizacích dosazovat lidi s vysokými odbornými a politickými schopnostmi, morálními a charakterovými vlastnostmi a hlavně oddané straně a socialismu. Zároveň odvolat ty, kteří se pro svou práci nehodí a ztratili důvěru většiny svého okolí. Okresní konference KSČ se zabývala i postavením pracujících, kde musí dostat možnost vyniknout progresivní síly a pozornost KSČ by se měla obrátit i k mladým pracovníkům, aby jejich pracovní pozice odpovídala jejich vzdělání. Jejich pracovní aktivita se měla zvýšit uplatňováním denivelizace. Novou techniku a modernizaci strojů pak zavádět nejen do průmyslových odvětví, ale také do oblasti zemědělství a zvýšit tak jejich prosperitu.

---

⁸⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

⁸⁵ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

⁸⁶ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

Za důležitý úkol byla označena revize případů osob postižených v období kultu osobnosti a jejich rehabilitace. Diskuse ukázala nedostatky v informovanosti, které bylo třeba odstranit, proto se okresní konference usnesla vytvořit informační systém a zdokonalit tak objasnění a poznávání politické, ideové a ekonomické situace v okrese. V ideologické práci bylo doporučeno využívat veřejného mínění a rychle předávat tyto informace funkcionářům, aby pak názory občanů zvážili při svých rozhodováních.

První zasedání nově zvoleného OV KSČ Přerov proběhlo 17. března 1968 a na ustavující schůzi byl vedoucím tajemníkem zvolen Josef Ryška. Dále byli zvoleni dva tajemníci OV KSČ Přerov pro stranickou práci, na úseku průmyslu se jím stal Ing. Vítězslav Šmída a pro úsek zemědělství byl zvolen MVDr. Zdeněk Hanák. Tajemníkem pro ideologickou práci se stal Vojtěch Zbořil. Bylo také ustaveno předsednictvo ve složení Josef Ryška, Ing. Vítězslav Šmída, František Fišmistr, MVDr. Zdeněk Kočí, Jan Hluší, Františka Opravilová, Vladimír Bartoň, Jaroslava Horsáková, František Sedláček, Ing. Leonard Mackovík a Ing. Miroslav Šimek⁸⁷.

Další zasedání proběhlo měsíc po skončení okresní konference OV KSČ a provedlo vyhodnocení okresní konference, na které byl znát jasný vliv lednového pléna ÚV KSČ. Vyznačovala se „*vysokou demokratičností v posuzování činnosti okresní organizace*“, která se projevila i v diskusních příspěvcích⁸⁸. Celkem vystoupilo 45 delegátů a 4 hosté.

Odstupující okresní výbor byl podroben kritice nejen ze strany nastupujícího OV KSČ Přerov, ale také na členských schůzích základních organizací, které projevívaly zájem o okresní konferenci KSČ. Diskuse byla pod vlivem probíhajících demokratizačních procesů otevřenější a také obsahovala více kritiky, než tomu bylo v minulých letech. Členové strany požadovali podrobnější informace a to hlavně ze stranických orgánů. Zde také zazněly otázky, „*zda byl nový okresní výbor opravdu zvolen demokraticky a proč nebyl vedoucím tajemníkem OV KSČ zvolen soudruh z přerovského okresu, ale Josef Ryška do této doby zastávající místo tajemníka pro stranickou práci v zemědělství OV KSČ Opava.*“⁸⁹ Kritika malé informovanosti stranických organizací přivedla

---

⁸⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 27, i. č. 42, zasedání OV KSČ 17. 3. 1968

⁸⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41, zasedání OV KSČ Přerov 17. 4. 1968, folio 23.

⁸⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 27, i. č. 42, zasedání OV KSČ Přerov 17. 4. 1968, folio 43.

předsednictvo okresního výboru k myšlence vydávat jednou měsíčně informační zpravodaj, který by seznamoval členy KSČ s jednáním předsednictva OV KSČ Přerov⁹⁰.

Některé stranické organizace byly dezorientované ze současné situace, zejména z kritiky minulého období. Tak byly tvořeny podmínky pro jiné politické síly a docházelo i k výpadům proti KSČ. Předsednictvo OV KSČ Přerov proto rozhodlo, že je třeba ujednotit postup strany v okrese⁹¹. Obrodný proces se projevoval ve zvýšené diskusi, většina členů KSČ však otevřeně neobhajovala politiku strany a čekala, jak se situace vyvine. Aktivita vyvolaná odhalením dřívějších metod práce vedoucích funkcionářů strany a odhalením politických procesů začala v průběhu dubna pomalu klesat a projevilo se právě výše zmíněné vyčkávání⁹². Větší zájem o plnění stranických úkolů se však zatím neprojevil a ani se nezvýšila účast na členských schůzích.

Oslavy 1. máje 1968 probíhaly v přerovském okrese na sedmi místech v Přerově, Hranicích, Lipníku, Kojetíně, Tovačově, Brodku a Potštátě. Nebyly oficiálně organizovány průvody, přesto zaměstnanci některých závodů přišli na místa manifestací v organizovaném celku. „*Nikdo lidi nenutil, aby se oslav účastnili, přišli sami.*“ V předvečer 1. máje byly osvětovými besedami pořádány taneční veselice⁹³.

Předsednictvo OV KSČ Přerov v hodnocení schůzové činnosti za měsíc květen uvedlo, že základní organizace se již lépe orientovaly v politické situaci a objevoval se u nich požadavek, aby z ÚV KSČ odešli všichni jeho zkompromitovaní členové a také aby se KSČ distancovala od všech viníků politických procesů. Aktivita nebyla stejná ve všech základních organizacích, někde dosud nebylo plně pochopeno nové postavení strany a tomu odpovídající metody a formy stranické práce. Takovým organizacím se OV KSČ Přerov rozhodlo poskytnout zvýšenou péči, aby byly schopny samostatně reagovat a ovlivňovat politické dění v okruhu své působnosti⁹⁴.

---

⁹⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 24. 4. 1968, folio 18.

⁹¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 10. 4. 1968, folio 47.

⁹² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 24. 4. 1968, folio 36 - 37.

⁹³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 8. 5. 1968, folio 51 - 53.

⁹⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov, karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 12. 6. 1968, folio 54 - 55.

4.3 První známky kritiky ze strany představitelů států sovětského bloku

Koncem ledna navštívil A. Dubček jako první tajemník ÚV KSČ Sovětský svaz a ujistil sovětské vedení, že jeho kroky v žádném případě nebudou mířeny proti Sovětskému svazu ani Varšavské smlouvě⁹⁵. Netajil se potřebou země hledat vlastní cestu k řešení společenských problémů a nového pojetí vedoucí úlohy KSČ⁹⁶. Zatímco československá veřejnost změny plánované novým vedením KSČ vítala, ostatní státy východního bloku sledovaly jejich kroky se znepokojením. Tím, jak se reformní hnutí v Československu šířilo a získávalo ve společnosti nové stoupence, stále hlasitěji se ozývaly kritické hlasy ze zahraničí obviňující z pravicově-oportunistických a antisocialistických tendencí.

Zatímco bylo 4. března 1968 rozhodnuto o úplném odstranění cenzury, politbyro ÚV KSSS se na svých jednáních zabývalo výhradně situací v Československu. Nakonec se rozhodlo 15. března sepsat dopis, v němž bylo vedení KSČ varováno, že vývoj v zemi směřuje k jejímu vytržení ze socialistického tábora. Dopis nakonec na žádost A. Dubčeka odeslán nebyl, když v telefonickém rozhovoru L. I. Brežněva ujistil, že situaci v zemi má vedení KSČ plně pod kontrolou⁹⁷. Nedlouho po tomto rozhovoru však došlo k další události, která znepokojila vedoucí představitele států Varšavské smlouvy. Dne 21. března 1968 byl z funkce prezidenta uvolněn Antonín Novotný. Usneslo se tak na svém jednání předsednictvo ÚV KSČ a na jeho místo byl zvolen generál Ludvík Svoboda⁹⁸.

Na 23. března byla neočekávaně svolána schůzka vedoucích představitelů Sovětského svazu (SSSR), Německé demokratické republiky (NDR), Polska (PLR), Maďarska (MLR), Bulharska (BLR) a Československa (ČSSR) do Drážďan. Za vedení KSČ se schůzky zúčastnili A. Dubček, O. Černík, J. Lenárt, D. Koldera a V. Biřák, kteří přijeli do Drážďan hovořit o ekonomických otázkách a hospodářské spolupráci, o které se však vůbec nejednalo. Překvapením také byla hojná účast vysokých vojenských hodnostářů Sovětského svazu a NDR. Vedoucí funkcionáři KSČ si museli vyslechnout kritiku reformního programu, který uskutečňovali. Představitelé zemí východního bloku jej chápali jako antisocialistický a antisovětský a také směřující ke kontrarevoluci a ztrátě vedoucí role KSČ ve společnosti. Kritika se nevyhnula ani novým členům československého vedení, kteří údajně propagují nový model socialismu

---

⁹⁵ PAUER, Jan: Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení. Praha: Argo, 2004, s. 35.

⁹⁶ BENČÍK, Antonín: Rekviem za Pražské jaro. Třebíč: Tempo, 1998, s. 21.

⁹⁷ Tamtéž, s. 25 – 26.

⁹⁸ DURMAN, Karel: Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991. Praha: Karolinum, 1998, s. 84.

a s podporou sdělovacích prostředků chtějí vytvořit novou stranu. Tyto výtky byly vzneseny hlavně na adresu Josefa Smrkovského, o kterém se L. I. Brežněv vyjádřil jako o kontrarevolucionáři⁹⁹. Představitelé Varšavské smlouvy funkcionáře KSČ varovali, nabídli pomoc, ale pronesli i hrozby. Přestože na schůzku nebyli vedoucí českoslovenští představitelé připraveni, dokázali kritikům oponovat a reformní proces obhajovat. Ujistili také, že nemíní rušit spojenecké závazky¹⁰⁰. Na konci schůzky bylo přijato nic neříkající komuniké, původně se jednalo o jiném textu, který odhaloval rozpory mezi československými představiteli a ostatními funkcionáři států Varšavské smlouvy, ale pro neshody v jeho znění bylo nakonec nahrazeno¹⁰¹.

Po návratu československé delegace z Drážďan byla vydána zpráva o tomto setkání, která se nesla ve stejném duchu jako komuniké přijaté v Drážďanech. Pravý důvod schůzky v ní odhalen nebyl stejně jako kritika, která zde na adresu demokratizačního procesu zazněla. Zpráva uvádí, že důvodem schůzky bylo řešení problémů politického a ekonomického rozvoje a spolupráce mezi zeměmi sovětského bloku. Československá delegace v Drážďanech informovala o realizaci usnesení lednového pléna. „*Schůzka vedoucích představitelů komunistických a dělnických stran a vlád socialistických zemí v Drážďanech proběhla v přátelském ovzduší.*“¹⁰² Přestože zpráva hovoří o poklidném průběhu jednání, A. Dubček i ve svém vlastním životopise připustil vlnu kritiky, které se na hlavy členů československé delegace snesla, stejně jako zavádějící sdělení L. I. Brežněva o účelu schůzky před jejím započatím¹⁰³.

---

⁹⁹ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení.* Praha: Argo, 2004, s. 39.

¹⁰⁰ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991.* Praha: Karolinum, 1998, s. 85.

¹⁰¹ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení.* Praha: Argo, 2004, s. 41.

¹⁰² *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ.* Praha: Svoboda, 1969, s. 43–44.

¹⁰³ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka.* Praha: Svoboda, 1993, s. 152.

5. Vytváření „socialismu s lidskou tváří“

Přes hrozby, které v Drážďanech zazněly, bylo pokračováno v reformách. Přípravovalo se plénum ÚV KSČ a schválení akčního programu, základního dokumentu Pražského jara, který byl přijat na plenárním zasedání ÚV KSČ dne 5. dubna 1968. Jednalo se o politický program pro nejbližší budoucnost založený na československých podmínkách. „*Stupeň vývoje socialistických států začátkem padesátých let a ustrnutí tvůrčího rozvoje poznání, které provázelo kult osobnosti, podmínily i mechanické přejímání a rozšiřování představ, zvyklostí a politických koncepcí, které odporovaly našim podmínkám a tradicím.*“¹⁰⁴ V důsledku toho mohlo dojít k potlačování lidských práv a svobody lidu, porušování zákonnosti a zneužívání moci. Cílem tohoto programu bylo prosazení socialistické demokracie a demokratických práv spolu se soudy nezávislými na politické moci. Objevilo se v něm nové pojetí vedoucí úlohy strany, zabýval se i otázkami národního hospodářství, péče o mládež nebo rozvoje vědy, vzdělanosti a kultury. Důležitým bodem akčního programu byla také federalizace státu, tedy zrovnoprávnění Čechů a Slováků¹⁰⁵. Federalizace republiky se stala hlavním cílem slovenských komunistických představitelů v čele s Gustavem Husákem. Zákon o přípravě federalizace byl schválen 24. června 1968, podle něj měla být federalizace ustanovena 28. října, tedy v den 50. výročí vzniku Československé republiky¹⁰⁶.

Do srpna 1968 byly přijaty pouze dva důležité zákony o zrušení cenzury a o rehabilitacích. Byla však přijata řada opatření, které zlepšovaly životní úroveň obyvatel, například došlo ke zvýšení reálných mezd a minimálních důchodů, zkrátila se pracovní doba a prodloužila mateřská dovolená¹⁰⁷. V dubnu došlo k výměně osob ve vedení strany a do předsednictva ÚV KSČ se tak dostali reformní představitelé, jako byli F. Kriegel, J. Smrkovský, J. Špaček, Č. Císař, Z. Mlynář a V. Slavík. Předsedou Národního shromáždění se stal J. Smrkovský a do čela vlády se postavil O. Černík, který sem dosadil řadu schopných a reformám nakloněných ministrů, například J. Hájka, ministra zahraničí, J. Pavla, ministra vnitra, nebo náměstka předsedy vlády O. Šika¹⁰⁸.

---

¹⁰⁴ Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ. Praha: Svoboda, 1969, s. 105.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 103 - 146.

¹⁰⁶ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení.* Praha: Argo, 2004, s. 31.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 26.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 26 – 27.

5.1 Zvyšování mezinárodního tlaku na Československo

S vývojem demokratického hnutí v Československu se pozornost států Varšavské smlouvy stále více soustřeďovala na dění v zemi. Po vydání akčního programu o situaci v Československu jednalo i ÚV KSSS a padl zde názor, že Československo prožívá těžkou dobu, kdy z učiněných pozitivních změn chtějí profitovat i síly klonící se k antisocialismu. ÚV KSSS také nabídl pomoc Československu, přesto však podle slov vedoucích funkcionářů ÚV KSSS doufal, že KSČ situaci zvládne¹⁰⁹. Po skončení zasedání ÚV KSSS poslal L. I. Brežněv osobní dopis Alexandru Dubčekovi, ve kterém vyjádřil znepokojení nad situací v Československu a stejně jako ÚV KSSS doufal v příznivé řešení situace pro KSČ a věřil, že výdobytky socialismu ani přátelství se Sovětským svazem nebo závazky s Varšavskou smlouvou nebudou narušeny¹¹⁰.

Na počátku května 1968 byli pozváni představitelé československého vedení na oficiální návštěvu do Moskvy. Československá delegace odletěla ve složení A. Dubček, O. Černík, J. Smrkovský a V. Biřák. Schůzka měla podobný ráz jako jednání v Drážďanech. L. I. Brežněv opět opakoval znepokojení nad událostmi v Československu a žádal československé vedení o jejich hodnocení situace a další plány. Vedení KSČ obhajovalo reformní proces a vysvětlovalo jeho klady i zápory, argumentovalo podporou lidu a zvládnutím situace. Jejich obhajobu však vážně narušil V. Biřák, který reformní hnutí kritizoval a mluvil o antisocialistických tendencích¹¹¹. Sám A. Dubček označil situaci v zemi za komplikovanou, přesto trval na tom, že ji KSČ zvládne politicky, nebo i jinak. Součástí jeho vystoupení byla také žádost o půjčku a zvýšení dodávek obilí¹¹². L. I. Brežněv zasypal československé představitele ostrou kritikou odsuzující zrušení cenzury, která sdělovacím prostředkům umožnila pronášet výroky směřující proti straně i dalším socialistickým státům, nepříjemný mu byl i vznik různých klubů a pořádání akcí, které narušují pozice strany. Podle A. N. Kosygina KSČ ztrácela autoritu¹¹³. Naopak O. Černík ve svém vystoupení poukazyval na skutečnost, že oproti konci roku 1967 autorita strany a jejích vedoucích činitelů vzrostla¹¹⁴. Československé vedení bylo nakonec nuceno přiznat, že situace v zemi je vážná a budou podniknuty kroky k upevnění vlastních

---

¹⁰⁹ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 44.

¹¹⁰ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 35.

¹¹¹ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, s. 77.

¹¹² PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 48.

¹¹³ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 41 – 42.

¹¹⁴ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 50.

pozic. Sovětským představitelům se naopak podařilo dosáhnout souhlasu s dřívějším termínem vojenského cvičení v Československu¹¹⁵.

Nedlouho po odletu československé delegace se v Moskvě sešli zástupci pěti zemí Varšavské smlouvy s cílem projednat situaci v Československu, která byla na tomto jednání shledána kontrarevoluční¹¹⁶. Na schůzce varšavské pětky bylo rozhodnuto použít na československé vedení vojenský nátlak v podobě vojenského cvičení¹¹⁷. Největším kritikem Československa se stal vedoucí představitel NDR Walter Ulbricht, naopak maďarský vedoucí funkcionář János Kádár měl pro situaci, ve které se ocitlo československé vedení, pochopení. Upozornil na fakt, že problémy, se kterými se KSČ potýká, jsou staršího data a v lednu 1968 pouze kulminovaly. Vedení KSČ se nyní snaží bojovat proti chybám, ale tento boj jim ztěžují síly orientované napravo¹¹⁸.

V polovině května se v Československu objevili také dva významní představitelé vedení Sovětského svazu, člen politbyra a předseda rady ministrů SSSR A. N. Kosygin a ministr obrany SSSR maršál A. A. Grečko s delegací¹¹⁹. Cílem cesty A. N. Kosygina bylo zjistit, s kým je možno z československého vedení počítat při plánech Moskvy proti reformnímu hnutí, ačkoliv oficiálním důvodem cesty bylo léčení v Karlových Varech¹²⁰. Ve své zprávě na zasedání politbyra ÚV KSSS po svém návratu do Sovětského svazu uvedl, že v současné době nemá v Československu nikdo větší autoritu než skupina A. Dubčeka, O. Černíka a L. Svobody, uznal také, že A. Dubček a jeho spolupracovníci nejsou odpůrci Sovětského svazu¹²¹.

5.2 Vojenské cvičení „Šumava“

Plánované cvičení Šumava mělo být vlastně přípravou na operaci Dunaj. Původně mělo proběhnout až v září 1968, ale když Československo v dubnu navštívil maršál I. I. Jakubovskij, velitel spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, navrhl, aby se plánované cvičení konalo ještě v širším rozsahu hned v květnu. Tento jeho návrh byl zamítnut stejně jako požadavek, aby hlavní velitelství spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy mohlo disponovat dvěma československými divizemi. Odmítnuta byla i účast československých vojenských představitelů ve vysokých funkcích spojeného velení

---

¹¹⁵ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 41 – 42.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 45.

¹¹⁷ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 89.

¹¹⁸ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 62.

¹¹⁹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 53.

¹²⁰ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 90.

¹²¹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 57.

Varšavské smlouvy¹²². Vojenské cvičení se mělo stát formou nátlaku na reformní vedení KSČ a zároveň mělo povzbudit komunisty ztotožňující se s politikou Sovětského svazu, jako byli D. Kolder, A. Indra a V. Biřak¹²³. Tím, jak rostl tlak pěti států Varšavské smlouvy, sílila odvaha konzervativních komunistů.

Vlastní vojenské cvičení Šumava bylo zahájeno 20. června 1968. Cvičení probíhalo nejen v Československu, ale i v Polsku a celkem se ho účastnilo 30 000–40 000 mužů, z toho na československém území se jich pohybovalo asi 24 000. Zvláštností, která provázela celé vojenské cvičení, byla malá a neúplná informovanost velení ČSLA a nemožnost důkladněji se podílet na přípravě, průběhu a řízení tohoto cvičení. Ani plán cvičení nebyl podrobně rozpracován a informace o dalším průběhu byly podávány na poslední chvíli¹²⁴. Cvičení mělo být oficiálně ukončeno 30. června a 1. července mělo dojít k jeho zhodnocení. Maršál I. I. Jakubovskij však plánované hodnocení zrušil a přesunul na pozdější dobu. Proto byl odeslán L. I. Brežněvovi dopis s žádostí na okamžité ukončení vojenského cvičení Šumava, jeho zhodnocení a odsun spojeneckých vojsk. Také maršálu Jakubovskému byly tlumočeny otázky, proč vojenské cvičení neskončilo, kdy skončí a kdy bude proveden jeho rozbor. Rozbor se nakonec uskutečnil 2. července a vojenské cvičení bylo oficiálně ukončeno, odchod vojenských jednotek z Československa však byl velice zdoluhavý¹²⁵. Tento dlouhý pobyt jednotek na území Československa korespondoval s požadavkem W. Ulbrichta, který pronesl na jednání v Moskvě v květnu¹²⁶. To, že vojska zůstala v Československu i po skončení a rozboru cvičení, vyvolávalo nejen napětí v československém vedení, které nedokázalo zodpovědět, proč a jak dlouho ještě vojska zůstanou, ale vzbuzovalo také nervozitu intelektuálů a polemiku v tisku. Ve snaze zabránit projevům antisovětského odporu se sešel Alexander Dubček a další vedoucí činitelé KSČ s šéfredaktory deníků, rozhlasu a televize a žádali je, aby nepublikovali rezoluce požadující odchod sovětských vojsk a nezvyšovali tak napětí, které ve vztahu s ostatními státy sovětského bloku panovalo¹²⁷. Poslední sovětské jednotky odešly z Československa až 3. srpna¹²⁸.

---

¹²² BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 38.

¹²³ Tamtéž, s. 42.

¹²⁴ Tamtéž, s. 65 – 66.

¹²⁵ Tamtéž, s. 67 – 69.

¹²⁶ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 94.

¹²⁷ BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 85.

¹²⁸ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 96.

Vojenská cvičení, která od května 1968 probíhala ve státech Varšavské smlouvy, včetně cvičení „Šumava“ probíhajícího také na území Československa, byla především snahou zakrýt přípravy k vojenské intervenci do Československa¹²⁹. Jan Pauer uvádí, že podle analýzy provedené českými vojenskými historiky bylo rozložení a rozmístění armád a jednotek stejné při cvičení Šumava jako v případě intervence v srpnu 1968¹³⁰.

5.3 Pokračování reformních snah

Na zasedání ÚV KSČ, které proběhlo ve dnech 29. května – 1. června 1968 bylo rozhodnuto o svolání mimořádného XIV. sjezdu KSČ na 9. září. Celé zasedání ÚV KSČ se neslo v duchu pokračování reformních snah¹³¹.

Situaci na československé i zahraniční politické scéně rozbouřil manifest *Dva tisíce slov*, tato výzva byla zveřejněna 27. června a byla určena prakticky všem občanům Československa. Jejím autorem byl Ludvík Vaculík a byla publikována v Literárních listech a denících *Práce*, *Zemědělské noviny* a *Mladá fronta*. Důvodem sepsání manifestu byly obavy, aby se reformní hnutí pod tlakem ostatních států východního bloku a také domácích konzervativních sil nezastavilo. Analyzovala a kritizovala politiku KSČ před lednem 1968 a nabízela občanům doporučení, jak mohou pomocí občanského tlaku přispět k reformním snahám. Pod výzvou se podepsaly tisíce lidí různých profesí i několik členů KSČ. Po jejím vydání se situace v zemi zdramatizovala, kromě odporu konzervativně smýšlejících komunistů u nás i v zahraničí vyvolala i odmítavou reakci u části stoupců reformu. Hlavní nebezpečí totiž reformnímu hnutí nehrozilo od domácích konzervativních sil, ale hlavně zvenčí ze strany Moskvy, respektive Varšavské smlouvy¹³². Veřejnost však *Dva tisíce slov* přijala souhlasně. Prohlášení, které vydala vláda, parlament a Národní fronta, přiznalo výzvě ty nejlepší úmysly. Ke zveřejnění výzvy podle reformního vedení došlo v nevhodné době¹³³. J. Smrkovský reagoval na výzvu *Dva tisíce slov* článkem *Jeden tisíc slov*. Poukázal v něm na rizika výzvy, nedomyšlenost a apeloval na veřejnost, aby přenechala spravedlnost zákonům a nedopustila pomstu, ale aby výměna ve stranickém aparátu proběhla důstojně a demokraticky¹³⁴.

---

¹²⁹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 6.

¹³⁰ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 94.

¹³¹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 59.

¹³² Tamtéž, s. 70 – 71.

¹³³ Tamtéž, s. 73.

¹³⁴ ŠIK, Ota. *Jarní probuzení – iluze a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 188.

Politbyro ÚV KSSS nebylo schopno pochopit mírnost jednání KSČ se signatáři manifestu a kritiku v tomto ohledu pronesli i vedoucí činitelé dalších komunistických států, manifest byl považován za jasný projev kontrarevoluce¹³⁵. Reakcí na manifest byly oficiální dopisy plné kritiky a znepokojení, které vedení KSČ dostalo nejen od vedení KSSS, ale i od ostatních států bloku. Svůj odpor vůči manifestu pak tyto státy společně vyjádřily ve Varšavském dopise¹³⁶.

Při volbách delegátů na XIV. sjezd KSČ bylo zvoleno 80 % stoupců reformem, zbývajících 20 % pak bylo rovnoměrně rozděleno mezi konzervativce a radikály. Tyto volby byly první svobodné a tajné. Bylo proto jasné, koho sjezd zvolí a že konzervativní funkcionáři ztratí svá místa ve vedení¹³⁷. Výsledky voleb okresních konferencí ukázaly, jak špatné je postavení stoupců konzervativního křídla, na které se Moskva tolik spoléhala¹³⁸.

5.3.1. Mimořádná okresní konference OV KSČ Přerov 29. června 1968

Na mimořádném zasedání OV KSČ Přerov, dne 5. června 1968, byli členové OV KSČ Přerov seznámeni s obsahem květnového jednání ÚV KSČ, na kterém bylo rozhodnuto o svolání mimořádného XIV. sjezdu KSČ. Základní organizace tak musely na svých členských schůzích zvolit delegáty na mimořádnou okresní konferenci. Klíčem k jejich volbě bylo pravidlo: na 50 členů KSČ 1 delegát. Pokud některá základní organizace neměla požadovaný počet členů, byla při volbě přidružena k nejbližší organizaci stejného charakteru. OV KSČ Přerov stanovil požadavek, aby se s výsledky květnového pléna ÚV KSČ seznámila veřejnost, která měla i poznat delegáty na sjezd, aby získali co nejširší důvěru¹³⁹.

Cílem mimořádné konference bylo zvolit delegáty na krajskou konferenci a doporučit této konferenci delegáty na mimořádný sjezd. Na počátku mimořádné konference OV KSČ Přerov byl také stanoven úkol objektivně vyhodnotit politickou situaci v okrese. Opět se objevila kritika starého vedení KSČ a plná podpora reformního vedení.

Bylo zdůrazněno, že není v silách strany vyřešit najednou celý komplex problémů nahromaděných za uplynulá léta. Nebezpečí ze strany pravicových, antisocialistických sil nebo ze strany konzervativců setrvávajících ve straně i v jejím vedení bylo přeceňováno,

---

¹³⁵ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 97.

¹³⁶ *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 238.

¹³⁷ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 74.

¹³⁸ Tamtéž, s. 79.

¹³⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 27, i. č. 42, mimořádné zasedání OV KSČ Přerov 5. 6. 1968.

přesto však členové KSČ vyslovili nutnost zůstat bdělí a nedovolit, aby někdo zmařil jejich demokratizační úsilí. Drtivá většina členů strany na Přerovsku, ale i nestraníků důvěřovala současnému vedení strany a vládě a ztotožnila se s demokratizačním kursem. Funkcionáři a členové strany, kteří za posledních 20 let ve straně poctivě pracovali, však byli znepokojeni z rozsáhlé kritiky strany, aniž by byly brány v potaz pozitivní výsledky jejich práce. Právě oni se často stali cílem bezdůvodného napadání a stáhli se do ústraní. Přesto však tito lidé nebyli proti demokratizačnímu proudu, avšak nezáviděníhodná situace, do které se dostali také díky kritice, kterou obrodný proces umožnil, jejich plnou podporu takřka vylučovala a způsobovala jejich pasivitu. Na základě těchto myšlenek vyvstala potřeba získat tyto členy strany.

Mimořádná okresní konference KSČ oceňovala velkou aktivitu projevovanou mládeží. Ustavovaly se různé organizace a zájmové rady a jednalo se i s vedením Junáka. Dalším, kdo se v okrese aktivizoval, byla Československá strana lidová, která se snažila získávat nové členy, což se jim dařilo hlavně u starších občanů žijících na vesnici. Československé straně socialistické se v tomto ohledu nedařilo tolik jako straně lidové. V okrese se ustavil i přípravný výbor K 231.

Ačkoliv se na konferenci vyskytla kritika, že OV KSČ Přerov doposud nemá vypracován akční program, byly cíle, které si OV KSČ Přerov stanovil, srovnatelné s akčním programem, a proto nebyl důvod se nad tímto stavem znepokojovat.

V úvodním projevu pro mimořádnou okresní konferenci byla vyzdvížena i pozitivní úloha hromadných sdělovacích prostředků. V diskusních příspěvcích jim pak byla dále věnována pozornost. Delegáti tlumočili nesouhlas některých členů základních organizací KSČ s tím, že sdělovací prostředky informovaly veřejnost o nejvnitřnějších problémech a nedostacích ve straně. Tímto způsobem se podle jejich názoru snižovala důvěra ve funkcionáře strany a prostí členové se dostávali do pasivity. Vysoká účinnost sdělovacích prostředků přinášela i nebezpečí publikace nesprávných vystoupení. *„Návrat k direktivním metodám v tisku, rozhlase, televizi, návrat k cenzuře, je vyloučen. Tady je třeba jít jinou cestou – cestou zvýšené morální, občanské a právní odpovědnosti redaktorů za články v tisku a projevy v rozhlase i televizi.“*¹⁴⁰

Tématem, které figurovalo snad ve všech diskusních příspěvcích, byl manifest *Dva tisíce slov*. Mezi delegáty konference se našli příznivci i odpůrci této výzvy. *„Prohlášení 2000 slov, které je ve své podstatě obhajobou demokratizačního procesu, je*

---

¹⁴⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

*jen potřeba je pozorně číst a nic nevytrhávat ze souvislosti.*¹⁴¹ Delegáti konference odeslali ÚV KSČ své stanovisko k manifestu *Dva tisíce slov*. Zdůraznili, že demokratizačnímu procesu takové ukvapené výzvy neprospějí, přesto že tato byla snad dobře míněná. Za odsouzeníhodné byly označeny ty části, které mohly být chápány jako projev nedůvěry v nové vedení KSČ. Odsouzení se dočkaly také formy prosazování požadavků uvedených v manifestu – stávky, demonstrace, bojkot funkcionářů, vytváření občanských výborů. Tento postup údajně nahrával „*krajním pravicovým silám*“¹⁴². Během diskuse bylo zdůrazněno, že mimořádné konference a příprava mimořádného sjezdu se staly dokladem toho, že boj uvnitř strany se nezastavil. Demokratizační proces by však měl být rychlejší, pak by došlo k vyvarování se útoků motivovaných netrpělivostí, jejichž výsledkem byl i výše zmíněný manifest *Dva tisíce slov*. Netrpělivost je však pochopitelná, protože nebyly dány záruky pokračování obrodného procesu a mezi lidmi panovaly obavy z návratu ke starým praktikám¹⁴³.

Obsáhlá diskuse přinesla i návrhy ke zlepšení práce strany. Jednalo se například o zavedení tajné volby ve stranických orgánech a zásady aby do funkcí byli voleni jen ti nejlepší členové strany. Funkcionář by podle těchto návrhů měl být čestný, neohrožený, sebekritický, schopný vytvářet si vlastní názory i úsudek a měl by se sebevzdělávat. Funkce by měly být časově omezeny stejně jako počet po sobě jdoucích funkčních období, na které by byl daný činitel zvolen. Zvolení funkcionáři by také skládali účty před plénem. Při neplnění svých úkolů by pak mohli být odvoláni ještě před uplynutím funkčního období. Delegáti požadovali i změnu v placení členských příspěvků. Žádali také, aby „*KSČ napříště v zahraniční politice zaměřila se přednostně na prospěch vlastního národa před zájmy ostatních členů komunistického hnutí.*“¹⁴⁴

5.4 Jednání ve Varšavě

Ve dnech 14.–15. července 1968 se ve Varšavě konalo setkání pěti zemí Varšavské smlouvy, bez přítomnosti Československa, o němž se však intenzivně jednalo. Československé vedení účast na schůzce již předem odmítlo¹⁴⁵. Byl zde kritizován vývoj uvnitř KSČ a ztráta vedoucího postavení strany ve společnosti, která umožňovala nástup

¹⁴¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 16.

¹⁴² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 16.

¹⁴³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

¹⁴⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.

¹⁴⁵ *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 236.

kontrarevoluce. Podle L. I. Brežněva události v Československu ohrožovaly bezpečnost SSSR i dalších států Varšavské smlouvy¹⁴⁶.

Zástupci jednajících zemí na své schůzce sestavili dopis adresovaný předsednictvu ÚV KSČ. Objevila se v něm zásada nevměšování do vnitřních záležitostí strany a země, ale cesta, kterou Československo nastoupilo, se stala hrozbou odtržení země od Sovětského bloku a to je již záležitostí všech komunistických a dělnických stran Varšavské smlouvy. Proto tyto státy nedovolí, aby se změnil poměr sil v Evropě¹⁴⁷. Vedoucím funkcionářům pěti států Varšavské smlouvy vadila existence politických klubů a organizací, svoboda tisku, která umožnila vydat manifest *Dva tisíce slov*. Takzvaný Varšavský dopis byl adresován ÚV KSČ, ne jen předsednictvu¹⁴⁸. Zjištění, že dopis bude uveřejněn pěti státy Varšavské smlouvy, dovedlo A. Dubčeka k názoru, že je nutné svolat ÚV KSČ. Ve své podstatě se jednalo o ultimátum. Byla v něm také obsažena výzva, aby KSČ použilo k potlačení antisocialistických sil armádu, policii i milice, také z tohoto důvodu byl tzv. Varšavský dopis ÚV KSČ odmítnut¹⁴⁹. Text tzv. Varšavského dopisu vyšel 18. července v *Rudém právu* a spolu s ním také návrh stanoviska ÚV KSČ. Vedení strany vyvracelo obvinění a argumenty obsažené v dopise¹⁵⁰. O den později uveřejnil tzv. Varšavský dopis i stanovisko ÚV KSČ veškerý tisk. Lidé vyjadřovali nesouhlas se zněním tohoto dopisu a souhlas se stanoviskem ÚV KSČ prostřednictvím rezolucí. Nesouhlas a odpor k tzv. Varšavskému dopisu však projevil i komunistické a dělnické strany Evropy a demokratické společnosti¹⁵¹.

Reakce Československa, ale i dalších evropských komunistických stran Moskvu překvapila a znepokojila, proto převážil názor vojenskopolitického řešení československé otázky. Při jednání politbyra ve dnech 19.–22. července padlo rozhodnutí o intervenci do Československa. Přesto však politbyro rozhodlo uskutečnit schůzku s československým vedením a pokusit se o poslední politický nátlak, ale mezitím i pokračovat v přípravě na intervenci. Dne 23. července svolal maršál A. A. Grečko do Moskvy poradu sovětských velitelů a náčelníků štábů skupin vojsk určených k intervenci. Na této poradě byl projednán a schválen plán operace „*Dunaj*“¹⁵². Poté se začaly mobilizovat vojenské jednotky zemí Varšavské smlouvy a byly jim zasílány pokyny pro jejich další postup v operaci. Přípravy

¹⁴⁶ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 89 - 90.

¹⁴⁷ *Rok šedesátý osmý v usneseníh a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 236 – 237.

¹⁴⁸ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 113.

¹⁴⁹ DURMAN, Karel: *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 100.

¹⁵⁰ *Rok šedesátý osmý v usneseníh a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 243 – 250.

¹⁵¹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 93.

¹⁵² Tamtéž, s. 99.

na intervenci však byly přísně utajeny, dokonce i část organizátorů se domnívala, že jde pouze o vojenské cvičení¹⁵³.

Sovětská strana nepřestala o Československu jednat ani po Varšavské schůzce. Nejprve se sešel ÚV KSSS a poté i politbyro ÚV KSSS. L. I. Brežněv si přesto stále nechával prostor jak pro další jednání, tak pro vojenský zásah při vystupňování konfliktu¹⁵⁴. Politbyro se usneslo na několika požadavcích: zakázat antisocialistické strany a kluby, znovu zavést kontrolu nad sdělovacími prostředky a obnovit vedoucí úlohy strany ve společnosti. Za nutné považovalo odvolat z funkcí F. Kriegla, J. Špačka, Č. Císaře, V. Slavíka, O. Šika aj. Pavla.

---

¹⁵³ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 104.

¹⁵⁴ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 115.

6. Situace na přelomu měsíců července a srpna

Československo-sovětská schůzka navržená L. I. Brežněvem se podle československých požadavků měla konat na československém území a za podmínek, že odejdou sovětské jednotky. Nakonec byla vybrána Čierna nad Tisou, železniční přecladiště na československo-sovětských hranicích. Předsednictvo ÚV KSČ se na schůzku intenzivně připravovalo, protože byla považována za signál odvrácení bezprostřední intervence do Československa. Pavel Kohout adresoval účastníkům schůzky článek otištěný v Literárních listech s názvem „*Socialismus, spojenectví, suverenita, svoboda*“. Jeho text vyšel 26. července 1968 a jednalo se o vyjádření podpory členům předsednictva ÚV KSČ, na kterých v té době spočívala zodpovědnost jednat za celý československý národ. Od počátku ledna umožnil socialismus občanskou a tvůrčí svobodu celému národu, tato skutečnost se však setkala s neporozuměním ostatních socialistických států. Úkolem československé delegace podle autorů článku bylo zabránit nebezpečí trestu a vysvětlit představitelům KSSS, že demokratický proces probíhající v zemi není nebezpečím pro socialistický režim ani překážkou další úspěšné spolupráce mezi socialistickými zeměmi. „*Myslíme na vás. Myslete na nás! Píšete za nás osudovou stránku dějin Československa. Napište ji s rozvahou, ale především s odvahou.*“¹⁵⁵ Pod tento článek se ještě před odjezdem delegace do Čierne nad Tisou podepsal milion občanů.

Také předsednictvo OV KSČ Přerov se připojilo k tomuto poselství. Bylo přesvědčeno, že „bratrské strany“ díky zkresleným informacím nemohly pochopit situaci panující v Československu, a zároveň věřilo, že schůzka v Čierné nad Tisou přispěje k vysvětlení demokratizačního procesu. Předsednictvo ÚV KSČ mělo plnou důvěru a celá organizace přerovského okresu se zavázala všemi silami napomáhat uskutečňovat politiku země¹⁵⁶.

Dne 29. července 1968 přijel na místo schůzky těžký obrněný vlak se sovětskou delegací. A. Dubček s L. I. Brežněvem jednali v jednom z vagónů a ostatní členové obou delegací postávali na nástupišti. Po skončení tohoto počátečního rozhovoru zasedly obě delegace v sále kulturního domu železničářů, kde jednání probíhala za nejpřísnějšího utajení. V proslovu L. I. Brežněva se objevila hrozba použití vojenských sil v případě,

¹⁵⁵ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 151.

¹⁵⁶ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, mimořádné zasedání POV KSČ Přerov 29. 7. 1968, folio 3.

kdy předsednictvo ÚV KSČ nezmění svůj postoj¹⁵⁷. A. Dubček však nevěřil, že by Sovětský svaz na Československo zaútočil. Opíral se i o ideu mírového soužití mezi státy východního bloku a také zásadu nevměšování se do vnitřních záležitostí jiného státu, která byla sovětským vedením hlásána¹⁵⁸. Ve svém proslovu A. N. Kosygin otevřeně vyjevil důležitost Československa pro Varšavskou smlouvu, ale i pro ochranu Sovětského svazu¹⁵⁹. Po prvním dni jednání se obě delegace odebraly do svých vlakových souprav a sovětský vlak pak odjel na sovětské území pod ochranu tankových jednotek. Dne 31. července jednal jen A. Dubček s L. I. Brežněvem a dohodli se na svolání schůze zástupců šesti komunistických stran na československém území, padla i dohoda o oboustranném zastavení polemiky ve sdělovacích prostředcích¹⁶⁰. Později sovětská strana a s ní českoslovenští stoupenci Moskvy tvrdili, že A. Dubček a L. I. Brežněv uzavřeli dohodu týkající se obnovení vedoucí role KSČ ve vztahu ke sdělovacím prostředkům, zákazu politických klubů a organizací jako KAN, K231, že nebude obnovena sociální demokracie a že z funkcí odejdou F. Kriegel, Č. Císař, O. Šik, J. Hájek, J. Pavel, J. Pelikán a další¹⁶¹. A. Dubček později řekl, že žádný slib v tomto ohledu Brežněvovi nedal. Během jednání v Čierné nad Tisou neměli českoslovenští občané žádné informace a v zemi panovala nervózní a napjatá atmosféra¹⁶². Tu se podařilo uklidnit až A. Dubčekovi a J. Smrkovskému po jejich návratu z jednání.

Komuniké vydané na konci jednání uvádí, že celá schůzka se vyznačovala přátelskou a otevřenou atmosférou a jejím cílem bylo upevnění přátelství mezi oběma stranami. Na základě společné dohody bylo rozhodnuto pokračovat v jednání 3. srpna 1968 v Bratislavě za účasti zástupců Bulharské komunistické strany, Maďarské socialistické dělnické strany, Jednotné socialistické strany Německa a Polské sjednocené dělnické strany¹⁶³.

Dne 3. srpna dle dohody z Čierné nad Tisou začala v Bratislavě porada vedení šesti komunistických stran. Bylo zde přijato prohlášení, do kterého byla vložena teze, na kterou se pak varšavská pětka odvolávala a ospravedlňovala intervenci: „...*podpora, ochrana a upevnění těchto vymožeností, kterých dosáhly národy svým hrdinským úsilím, obětavou prací lidu každé země jsou společnou internacionální povinností všech socialistických*

---

¹⁵⁷ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 111 – 112.

¹⁵⁸ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*. Praha: Svoboda, 1993, s. 176.

¹⁵⁹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 113.

¹⁶⁰ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, s. 148.

¹⁶¹ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 102.

¹⁶² ŠIK, Ota. *Jarní probuzení – iluze a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 193.

¹⁶³ *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 262 – 263.

zemí.“¹⁶⁴ V průběhu jednání předal V. Biľak „*zvací dopis*“ pro L. I. Brežněva, obsahující žádost o internacionální pomoc proti kontrarevoluci.

Po skončení jednání v Bratislavě vystřídalo napětí a nervozitu přesvědčení a naděje, že rozkol byl zažehnán a reformní proces tak může pokračovat. Také reformní vedení bylo přesvědčeno, že L. I. Brežněv je ochoten reformní proces v Československu tolerovat. Dalším bodem, na který se proto soustředilo, bylo uspořádání XIV. sjezdu KSČ, který by umožnil další rozvoj reformem. Aby přípravy na něj nic neohrozilo, bylo reformní vedení ochotno přistoupit ke kompromisům s nejméně kritizovanými jevy v Československu varšavskou pětkou – činnost K 231, KAN, sociální demokracie a sdělovacích prostředků, ale to vše demokratickou cestou a ne mocenskopolitickými zásahy¹⁶⁵.

Prohlášení vydané v Bratislavě uvádí: „...*každá bratrská strana řeší tvořivě otázky dalšího socialistického rozvoje, bere v úvahu národní zvláštnosti a podmínky.*“¹⁶⁶ Na jednání bylo vyjádřeno odhodlání prohloubit spolupráci všech zemí bloku, a to při dodržení principů rovnoprávnosti, suverenity a národní nezávislosti všech bratrských států. Rozvoj spolupráce se má odehrávat na poli ekonomickém, mezinárodním, v boji proti imperialismu, který by chtěl ohrožovat socialistické zřízení v socialistických zemích. Situace byla napjatá také na Blízkém východě, nejméně se ale socialistických států dotýkala aktivita v SRN, ze které hrozilo nebezpečí nejen socialistickým státům, ale i světovému míru. Revize výsledků druhé světové války a evropských hranic je nepřijatelná¹⁶⁷.

Jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě vyzněly pro československou stranu příznivě, ani jedno komuniké nenaznačovalo případnou intervenci do Československa. A také projev A. Dubčeka v televizi dne 4. srpna informoval o úspěchu jednání a faktu, že Československo může pokračovat v politické linii, kterou nastoupilo v lednu 1968. „*Zcela otevřeně říkám, stejně jako po poradě v Čierné nad Tisou, že není žádných opodstatněných obav o naši suverenitu.*“¹⁶⁸ Závěry přijaté na těchto dvou schůzkách neodporují, ale naopak jsou v souladu s akčním programem a politikou KSČ. Byl získán potřebný klid pro další politickou práci v Československu a tím i splněn cíl československé delegace¹⁶⁹.

Bratislavská deklaráce nekritizovala KSČ a ani nehodnotila situaci v Československu. Najdeme v ní spíše požadavek na spolupráci bloku. Přesto však pokračovaly přípravy

¹⁶⁴ *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 264.

¹⁶⁵ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 121.

¹⁶⁶ *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 264.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 263 – 267.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 268.

¹⁶⁹ Tamtéž s. 267 – 270.

na intervenci. L. I. Brežněv a další členové sovětského vedení odebrali na dovolenou¹⁷⁰. J. Kadár byl pozván na Krym, kde trávil dovolenou sovětské vedení, a pokusil se v duchu bratislavského jednání o kompromis. Proto bylo také rozhodnuto o jeho dalším setkání s A. Dubčekem v Komárně 17. srpna. J. Kadár se ho snažil přesvědčit, aby splnil požadavky Moskvy, a tedy i dohody z Čierné a Bratislavy. A. Dubček však nesouhlasil¹⁷¹.

Sovětské politbyro se po jednáních v Čierné nad Tisou a v Bratislavě rozhodlo pokračovat v přípravách na intervenci, která bude uskutečněna, pokud Praha do určité doby neprokáže soulad s představou sovětského vedení¹⁷². Hned 9. srpna volal L. I. Brežněv A. Dubčekovi a ptal se na opatření k plnění dohod. Poté následovalo česko-německé jednání v Karlových Varech, A. Dubček se opět snažil vysvětlovat podstatu reformního procesu, Moskva však byla následovně po jednání zpravena o znepokojivých jednáních mezi Bonnem a Prahou, neochotě československé strany plnit dohody z Čierné nad Tisou a také, že se ČSSR společně s Rumunskem připravují na vystoupení z Varšavské smlouvy a vyhlášení neutrality. Dne 13. srpna během zasedání předsednictva ÚV KSČ opět volal A. Dubčekovi L. I. Brežněv a naléhal, proč nejsou a kdy budou splněny dohody z Čierné nad Tisou¹⁷³. K. Durman uvádí, že požadavky sovětského vedení nebyly nesplnitelné, a kdyby bylo L. I. Brežněvovi vyhověno, mohl A. Dubček získat čas pro konání mimořádného sjezdu ÚV KSČ a situace by se mohla vyvíjet jiným směrem¹⁷⁴.

S dokončováním vojenských příprav na intervenci se v zemích Varšavské pětky zostřovalo ideologicko-politické brojení proti Československu, o občanech se mluvilo jako o nacionalistech a revizionistech, podle tisku narůstalo nebezpečí kontrarevoluce. Již předem tak byla ospravedlňována „ochrana a pomoc československému lidu“. L. I. Brežněv 17. srpna na zasedání politbyra ÚV KSSS oznámil, že byly vyčerpány všechny formy působení na vedení KSČ, proto bylo jednomyslně rozhodnuto pomoci a podpořit národy Československa ozbrojenou silou¹⁷⁵.

A. Benčík cituje stenografický zápis ze schůzky Varšavské pětky konané v Moskvě konané 18. srpna 1968. Podle tohoto zápisu skupina důvěryhodných osob žádala ujištění, že v noci z 20. na 21. srpna zahájí vojska pěti států Varšavské smlouvy intervenci do Československa. Tato skupina zajistí, aby do půlnoci 20. srpna byla vyjádřena nedůvěra reformnímu vedení KSČ, a převezme vedení strany do svých rukou. Zároveň bude

---

¹⁷⁰ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 103.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 105-106.

¹⁷² BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 122.

¹⁷³ Tamtéž, s. 125 - 127.

¹⁷⁴ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 104.

¹⁷⁵ BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 129 - 131.

připraven dokument s žádostí o pomoc, který má být zveřejněn 21. srpna v ranních hodinách, tedy v době, kdy budou intervenční vojska na území Československa. „*Zdravé jádro KSČ*“ počítalo s tím, že jeho akci podpoří i plénum ÚV KSČ, svolané na 21. a 22. srpna. Bude také zajištěno převzetí sdělovacích prostředků důvěryhodnými lidmi. Byla také vyslovena žádost o zaslání dopisu politbyra ÚV KSSS předsednictvu ÚV KSČ o obsahu závazků z Čierné nad Tisou, tento dopis bude sloužit jako podnět k zahájení otevřeného boje s reformním vedením A. Dubčeka¹⁷⁶. Podle dohody s V. Biřákem

a A. Indrou měla být A. Dubčekovi na zasedání předsednictva ÚV KSČ 20. srpna vyslovena nedůvěra a následovně mělo být Rudé právo převzato do rukou konzervativců, aby šířilo informace o okupaci podle jejich záměrů, také mělo otisknout pozvání podepsané vedoucími funkcionáři¹⁷⁷.

---

¹⁷⁶ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 131 – 133.

¹⁷⁷ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 106.

7. Průběh demokratizačního procesu na Přerovsku během července a srpna 1968

Mimořádná okresní konference KSČ Přerov, která se konala 29. června 1968, se stala předmětem jednání předsednictva OV KSČ Přerov na jeho prvním jednání v červenci. Její průběh zde byl velmi dobře hodnocen a také srovnáván s řádnou okresní konferencí konanou v březnu. Členové předsednictva ocenili úroveň diskuse, ale i demokratičnost volby delegátů na krajskou konferenci a návrh delegátů na mimořádný XIV. sjezd KSČ. Bylo zvoleno 49 kandidátů na krajskou konferenci a dále doporučeno 23 delegátů na mimořádný sjezd. Pro širší výběr do orgánů ÚV KSČ byli zvoleni Miroslav Šimek a Vladimír Bartoň¹⁷⁸.

Mimořádná okresní konference však prokázala i kvality nově zvoleného OV KSČ Přerov, který projevil schopnost zvládnout situaci v okrese ovlivněnou demokratizačním procesem a orientovat se v ní. Uspokojivým byl i fakt, že na mimořádné okresní konferenci nebyly vzneseny požadavky na personální změny v OV KSČ Přerov¹⁷⁹. Na zasedání předsednictva byly také ustanoveny čtyři pracovní skupiny, které dostaly za úkol znovu projednat diskusní příspěvky mimořádné okresní konference a připomínky nebo náměty pro práci XIV. sjezdu KSČ, které v nich zazněly, odeslat ÚV KSČ¹⁸⁰.

Další jednání předsednictva OV KSČ Přerov bylo svoláno mimořádně na 16. července 1968 a zabývalo se schůzkou představitelů pěti socialistických států ve Varšavě. Zároveň zde byl sestaven dopis pro ÚV KSČ, ve kterém předsednictvo vyjádřilo podporu a naprostý souhlas s postupem předsednictva ÚV KSČ. Zdůraznilo také, že je třeba upozornit na skutečnost, že autorita KSČ byla od počátku roku 1968 upevněna nejen mezi členy strany, ale i na veřejnosti. Dále bylo doporučeno, aby ÚV KSČ rázněji čelil provokacím vůči SSSR, které komplikují zbytečně postavení Československa na mezinárodním poli. Byla vyslovena i potřeba vysvětlit dění v Československu, ujistit je, že pevně „...*stojíme na půdě socialismu, spolupráce s bratrskými stranami, na zásadách marxismu-leninismu*“¹⁸¹. Mimořádné zasedání bylo svoláno i pro OV KSČ Přerov a předmět jednání byl totožný s předsednictvem. V diskusi, která proběhla, byl vysloven názor, že není možné, aby vznikl spor mezi Československem a ostatními socialistickými státy, stejně tak

---

¹⁷⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 16.

¹⁷⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 10. 7. 1968, folio 37.

¹⁸⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 10. 7. 1968, folio 44.

¹⁸¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, mimořádné zasedání POV KSČ Přerov 16. 7. 1968, folio 3.

však nelze přejímat jejich modely socialismu. ČSSR si musí najít svou vlastní cestu. Tzv. Varšavský dopis byl označen za hrubé vměšování do vnitropolitických záležitostí země, přesto se však členové OV KSČ Přerov shodli, že byl sepsán z obavy o socialismus v Československu, proto jej nelze jednoznačně odmítnout, ale některá tvrzení v dopise jsou přehnaná a vidí situaci v zemi horší, než ve skutečnosti je. Nelze ani podceňovat pravicové nepřátelské síly v zemi. „Žádáme, aby ÚV KSČ posoudil názor, uveřejněný v dopise bratrských stran, zda naše sdělovací prostředky neovlivňují politickou orientaci veřejnosti více, než samotný ÚV KSČ.“¹⁸² Podle slov členů OV KSČ Přerov byla obava o osudy socialismu lichá, což dokazuje i jejich provolání: „Znovu prohlašujeme, že z cesty výstavby socialismu nikdy neustoupíme. Nechceme rovněž, aby se narušily naše internacionální svazky se všemi bratrskými stranami.“ Zároveň však nejsou ochotni opustit cestu, po které se vývoj socialismu v Československu vydal po lednu 1968¹⁸³.

OV KSČ Přerov se i nadále snažil v rámci svých možností ospravedlňovat demokratizační proces. Byl proto sepsán dopis přátelskému okresnímu výboru KSSS Michajlovka. Byl vysloven názor, že nedorozumění vzniklé mezi komunistickými stranami, které vedlo k sepsání tzv. Varšavského dopisu, je nutno vysvětlit. Členové KSČ přerovského okresu byli překvapeni obsahem některých částí dopisu. Připustili, že během demokratizačního procesu došlo k několika výstřelkům, ale jednalo se o ojedinělé jevy. Vyjádřili přesvědčení o nutnosti dvoustranných jednání, která odstraní nedorozumění. Uvedli také, že československý tisk uveřejnil názory všech pěti strany, které se sešly ve Varšavě, ale sovětský tisk neuveřejnil ani odpověď ÚV KSČ. Předsednictvo OV KSČ proto dospělo k závěru, aby byli zástupci z okresu Michajlovka pozváni do Československa, aby se mohli přesvědčit, že neoslabuje družba mezi Československem a Sovětským svazem. Předsednictvo OV KSČ Přerov doufalo, že osobní setkání pomůže vzájemnému porozumění¹⁸⁴.

7.1 Akční program OV KSČ Přerov

Na jednáních OV KSČ Přerov byly projednávány závěry plén ÚV KSČ, které během období Pražského jara proběhly. Velká pozornost byla věnována dubnovému plénu ústředního výboru, na kterém byl projednán a přijat akční program. Demokratizační proces

---

¹⁸² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42, mimořádné zasedání OV KSČ Přerov, 18. 7. 1968, folio 14.

¹⁸³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42, mimořádné zasedání OV KSČ Přerov, 18. 7. 1968, folio 15.

¹⁸⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 24. 7. 1968, folio 13.

přinesl změnu v metodách práce, proto bylo na jednání okresního výboru dne 17. dubna řečeno, že nelze již očekávat stav, kdy vyšší stranické orgány budou ostatní stranické organizace „vodit za ruku“ a poskytovat jim rozpracované směrnice a pokyny k práci. Okresní výbor bude muset pracovat samostatně a k tomu vést i nižší stranické orgány a základní organizace. Politika bude napříště prováděna s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám a potřebám, což však nevyklučovalo vzájemné porady mezi jednotlivými výbory a organizacemi. A ani skutečnost, že OV KSČ Přerov mohl zadávat základní cíle a směry v dalším rozvoji. Základním předpokladem pro tento nový styl práce byla znalost akčního programu mezi členy KSČ a pochopení jeho obsahu a smyslu. S akčním programem se však musela seznámit i veřejnost, okresní výbor tedy stanovil úkol svolávat veřejné schůze, aktivity, besedy, kde byli občané seznámeni s výsledky dubnového zasedání ÚV KSČ a vysvětleny postupy práce podle akčního programu a také odpovězeno na případné otázky. Ke stejnému cíli bylo využito i Nové Přerovsko a časopisy jednotlivých závodů. Za požadavkem všeobecné znalosti akčního programu stála snaha zajistit, aby se do jeho plnění zapojila co nejširší veřejnost a to z vlastní vůle a přesvědčení. Ukázalo se, že veřejnost měla o akční program velký zájem, ale také skutečnost, že jeho znalost není dostatečná ani u funkcionářů KSČ. Mnoho předsedů si akční program pouze přečetlo, ale neměli představu jak jej uvést do života, jaké formy práce k jeho realizaci použít. Největším problémem se stalo konkrétní uplatňování vedoucí úlohy strany a kádrové politiky. Předsedům tedy nebylo jasné, jak mají v nových podmínkách pracovat¹⁸⁵. Tato skutečnost se projevila i v anketě, která byla provedena a vyhodnocena během měsíce května. Jejím cílem bylo ověřit si názory na současný stav aktivity ve stranických organizacích a také znalost a pochopení akčního programu. Většina předsedů v anketě odpověděla, že po lednovém zasedání ÚV KSČ se zvýšila aktivita členů strany, která se však vyznačovala zejména zvýšenou diskusí, zájem o plnění stranických povinností se zvýšil jen nepatrně. Z výsledků ankety také vyplynulo, že většina členů strany souhlasila s demokratizačním procesem, velká část z nich k němu měla přes svůj kladný postoj i výhrady. Z dotázaných předsedů pouze větší polovina četla celý akční program, někteří jej dokonce do doby uskutečnění ankety nečetli vůbec. Přestože předsedové stranických organizací byli rozhodnuti prosazovat demokratizační proces, většina z nich nevěděla, jakým způsobem v místě své působnosti uskutečnit akční program. Na základě těchto výsledků předsednictvo OV KSČ Přerov rozhodlo vést členy nižších

---

¹⁸⁵ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 8. 5. 1968, folio 37.

stranických organizací k větší samostatnosti a poskytnou jim co nejvíce informací a pomoc¹⁸⁶.

Druhá anketa proběhla v červenci a dotazovala se předsedů stranických organizací na přípravu jejich vlastního akčního programu. Akční program vypracovala asi třetina stranických organizací v okrese. Dále byly zjišťovány názory na autoritu strany. Zarážejícím byl výsledek, že více než polovina předsedů stranických organizací si myslela, že došlo k poklesu autority strany. Důvodem podle nich byla politika KSČ do ledna 1968 a také kritika strany v tisku, rozhlase a televizi¹⁸⁷.

Při vypracovávání akčního programu OV KSČ Přerov se obracel na jednotlivé organizace s žádostí, aby analyzovaly stav a problémy ve svém okolí.¹⁸⁸ Každá stranická organizace a každý orgán v okrese dostal za úkol vypracovat svůj akční program, kde si vytyčil hlavní politické cíle, které budou náplní činnosti komunistů a jejich přínosem k XIV. sjezdu KSČ. K tomuto účelu se vytvořily týmy členů KSČ a jejich návrhy pak měly být schváleny v jednotlivých organizacích během měsíce května.¹⁸⁹

Během měsíce července a srpna také probíhala diskuse k návrhu federativního uspořádání republiky a také k návrhu stanov strany. Předsednictvo OV KSČ Přerov považovalo za nutné, aby se s nimi seznámili všichni členové KSČ a mohli se pak k těmto otázkám svobodně a demokraticky vyjádřit. Na základě připomínek, které byly k této problematice vzneseny, pak bylo vypracováno stanovisko pléna OV KSČ Přerov pro mimořádný XIV. sjezd KSČ¹⁹⁰. Ke státoprávnímu uspořádání se projevovaly protichůdné názory, kdy někteří členové KSČ žádali federativní uspořádání včetně moravskoslezské země, jiní zase preferovali rozdělení pouze na České země a Slovensko¹⁹¹.

Dne 7. srpna byl na společné schůzi okresního výboru KSČ Přerov a okresní kontrolní a revizní komise schválen návrh akčního programu OV KSČ Přerov. Bylo v něm rozpracováno nové pojetí vedoucí úlohy strany, které nebylo již možno chápat jako

---

¹⁸⁶ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 29. 5. 1968, folio 69 -76.

¹⁸⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 24. 7. 1968.

¹⁸⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42. zasedání OV KSČ Přerov 17. 4. 1968, folio 56 - 62.

¹⁸⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 10. 4. 1968, folio 70 - 72.

¹⁹⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 24. 7. 1968, folio 61.

¹⁹¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 26. 6. 1968, folio 35.

výsadní mocenské postavení, ale tohle právo si KSČ může získat jedině svou politikou, která bude odpovídat zájmům pracujících. Základním úkolem okresního výboru se stalo sjednocování všech komunistů. Za důležitý předpoklad k získání důvěry občanů okresu byla označena obměna funkcionářů v okrese – ti, kdo ztratí důvěru, budou převedeni na jiné pracoviště odpovídající jejich schopnostem. Úloha okresního výboru si žádala jeho patričníou připravenost, jeho členové se měli dále vzdělávat, aby byli schopni plnit úkoly vedoucí k prosperitě okresu. Akční program rozebíral postavení jednotlivých složek aparátu okresního výboru a jejich úkoly.

Akční program zdůrazňoval podporu všem formám socialistické demokracie, přiklonil se ke vzniku podnikových rad pracujících jako samosprávných orgánů v závodech a fungování ROH jako celospolečenské organizace pracujících. Zde se musí uplatnit nejschopnější a nejlepší komunisté, kteří budou mít podporu pracujících.

Jeho cílem bylo i vytvoření širokého svazku všech socialistických a demokratických sil na půdě Národní fronty, jako politické platformy na bázi společné socialistické koncepce politiky, politické dohody a sjednocení všech jejích složek. V přerovském okrese byl ustanoven okresní výbor národní fronty, složený ze všech politických stran a společenských organizací.

Významné místo v okrese zaujímaly národních výbory, demokratické orgány státní moci a správy. Národní výbory odpovídaly občanům za výkon společenské kontroly a dohled nad dodržováním důležitých společenských zájmů, zejména socialistické zákonnosti a dodržování občanských práv. Jejich pozornost se měla věnovat rozvoji hospodářství a drobné podnikatelské činnosti, kulturního a společenského života v okrese i zkvalitnění a rozšíření služeb. Ještě před volbami musely národní výbory zpracovat volební programy v duchu akčního programu a celkově zabezpečit příští volby.

V dalších částech se akční program věnoval národnímu hospodářství, kde bylo nutné dosáhnout změny mechanismu socialistické ekonomiky, k čemuž měla pomoci ekonomická reforma. Vymezoval cíle, kterých se mělo dosáhnout v jednotlivých složkách národního hospodářství. Zaměřoval se však i na pracovní a životní prostředí, oblast zdravotnictví i školství¹⁹².

---

¹⁹² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42. zasedání OV KSČ Přerov 7. 8. 1968, folio 26 - 41.

8. Vojenská intervence

Poslední dny před zahájením intervence probíhala horečná aktivita nejen na straně Varšavské smlouvy a sovětských bezpečnostních orgánů, ale také konzervativního křídla vedení KSČ¹⁹³. Ještě 20. srpna vedoucí představitelé reformního proudu včetně A. Dubčeka věřili, že k žádné intervenci nedojde a vojska shromážděná okolo hranic Československa jsou jen formou nátlaku¹⁹⁴. Přesto však očekávali nástup konzervativců na odpoledním zasedání předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ. Hned jako druhý bod jednání se D. Kolder pokusil prosadit projednání jejich *Návrhu stanoviska předsednictva ÚV KSČ k vnitropolitické situaci po skončení jednání v Čierné a v Bratislavě*. Při jeho projednávání se měla projevit nedůvěra A. Dubčekovi a směru, kterým KSČ vede, a tím připravena půda pro vstup intervenčních vojsk. Návrh D. Koldera však byl zamítnut a jednalo se dál o teziích sjezdové zprávy. S tím, jak se blížila doba, kdy měla vojska překročit hranice, rostla aktivita konzervativního křídla. A. Dubček kolem 20. hodiny chtěl přerušit jednání a pokračovat v nich příští den, konzervativní většina si však vynutila pokračování jednání o jejich *Návrhu*, který však byl reformisty v diskuzi odmítnut a dokonce označen za zradu a pokus o likvidaci výsledků jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě. Zatímco na jednání pokračovala diskuse, byl v Moskvě na zasedání politbyra ohlášen počátek intervence¹⁹⁵.

Krátce po 21. hodině přistála na Ruzyňském letišti dvě sovětská letadla. Po 23. hodině překročily armády pěti států Varšavské smlouvy československé hranice. Tato informace byla sdělena O. Černíkovi plukovníkem Hoškem a následně i ministrem M. Dzúrem. Konzervativním silám se však do té doby nepodařilo získat v předsednictvu ÚV KSČ většinu. Bylo rozhodnuto, že všichni vedoucí představitelé stranických a státních orgánů musí setrvat na svých místech a zabránit tak vzniku orgánů schvalujících intervenci, ozbrojený odpor byl také zamítnut. Na jednání se dostavil také prezident L. Svoboda. Bylo vypracováno stanovisko předsednictva ÚV KSČ, pro jehož znění se vyslovilo 7 členů předsednictva (A. Dubček, O. Černík, F. Kriegl, J. Špaček, J. Smrkovský, F. Barbírek a J. Piller) proti byli 4 (V. Biřak, D. Kolder, E. Rigo a O. Švestka)¹⁹⁶.

Kolem 2. hodiny přiletěl na Ruzyňské letiště nehlášený letoun AN-24 s výsadkovou jednotkou, která obsadila letištní budovu, poté přistávalo jedno letadlo za druhým a do ulic

¹⁹³ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 137 – 139.

¹⁹⁴ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*. Praha: Svoboda, 1993, s. 188.

¹⁹⁵ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 142 – 143.

¹⁹⁶ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, s. 165 – 167.

hlavního města republiky se valily tanky 7. výsadkové divize. V následujících hodinách obsadila intervenční vojska všechna letiště v zemi¹⁹⁷.

Snahy konzervativců o zabránění šíření prohlášení předsednictva ÚV KSČ ztroskotaly, stejně tak jejich snahy o vydání „*zvacího prohlášení*“ v *Rudém právu* a jeho vysílání v rozhlasu. Veřejnost tak nebyla seznámena s pozváním intervenčních vojsk a internacionální pomoc tak nebyla legalizována. Naopak se dozvěděla o falešnosti tvrzení, že vojska vstoupila do Československa na pozvání stranického a státního vedení¹⁹⁸.

Když se výsadkáři dostali k budově ÚV KSČ, čekal je před ní dav lidí a novinářů dožadující se odpovědi na své otázky. Po vniknutí do budovy vytrhali výsadkáři telefonní a rozhlasové kabely a členové předsednictva s nimi zůstali v místnosti, přičemž byl vydán zákaz mluvit, opouštět místnost nebo se jen přibližovat k oknům¹⁹⁹.

Přestože z helikoptér interventů se k zemi snášely letáky se lživým obsahem informujícím o žádosti o internacionální pomoc, rozhlas, deníky a československá televize podávaly pravdivé informace, a to i v těch nejzazších koutech republiky. Rozhlas také 21. srpna kolem 6. hodiny ranní tlumočil prosbu A. Dubčeka, aby pracující nastoupili na svá pracoviště. I prezident L. Svoboda nabádal ke klidu. Český rozhlas si získal po lednu 1968 důvěru obyvatel, a proto v prvních dnech okupace to byli právě jeho pracovníci, kteří organizovali a koordinovali pasivní odpor vůči interventům. Národní shromáždění a členové vlády 21. srpna vyslovili souhlas s prohlášením předsednictva ÚV KSČ a přijali vlastní stanoviska odmítající intervenci jako nezákonný akt a hrubé porušení suverenity Československa.

Fakt, že se intervenčním jednotkám nepodařilo ihned získat pod kontrolu budovy rozhlasu a televize, působilo znepokojení hlavních velitelů operace *Dunaj*. Proto se objevila snaha tuto chybu napravit. Před budovou Československého rozhlasu však intervenční jednotky narazily na shromáždění lidí, které je nechtělo pustit dovnitř. Od časného rána také rozhlasoví a spojovní technici připravovali náhradní rozhlasové vysílání z jiných budov. Ve chvíli, kdy sovětsí vojáci vtrhli do studia Československého rozhlasu, nařídili jej vyklidit a postavili stráž k zamčeným dveřím, měli pocit, že rozkaz umlčet rozhlas splnili. Když se Československý rozhlas odmlčel, převzala jeho vysílání Ostrava a na krátký čas i Československá televize. V 11 hodin se však vysílání Československého rozhlasu Praha obnovilo. Intervenční jednotky vynakládaly velké úsilí na umlčení rozhlasu,

---

¹⁹⁷ BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 156.

¹⁹⁸ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, s. 201.

¹⁹⁹ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*. Praha: Svoboda, 1993, s. 193 – 194.

ale stále vznikala nová studia, která nahrazovala ta obsazená. Spojení pomocí radiostanic pomáhali udržovat i vojáci československé armády²⁰⁰.

Intervenční vojska celý první den okupace obsazovala stranické sekretariáty, státní instituce, rozhlasová a televizní studia, redakce časopisů, letiště a odzbrojovala československé jednotky, i když ministr M. Dzúr vyjednal ponechání zbraní všem posádkám za slib, že vojenské jednotky nebudou klást ozbrojený odpor²⁰¹.

Z politického hlediska nebyla invaze vůbec úspěšná, místo přepokládaného vyslovení většinové nedůvěry A. Dubčekovi a souhlasu s internacionální pomocí bylo přijato prohlášení předsednictva ÚV KSČ, které invazi odsoudilo a zatčení reformních členů předsednictva ještě zdůraznilo její nepřátelský charakter²⁰².

I když se nepodařilo pro intervenci zajistit předem legitimitu, zůstal původní plán vytvořit dělnicko-rolnickou vládu. S tímto úmyslem přišli „zvatelé“ na schůzku s prezidentem L. Svobodou. Prezidentovi oznámili, že oni jediní jsou akceschopní, jinak nefunguje žádný ze stranických ani státních orgánů, proto navrhuje vytvoření orgánu, který by vedl stát a jednal s intervenčním vedením. Nakonec celé jednání skončilo dohodou, že D. Kolder, J. Lenárt, A. Indra a V. Biřák budou kontaktovat členy předsednictva a další den budou prezidenta informovat o situaci a dalších návrzích²⁰³. Nedlouho potom se však prezident dozvěděl, že vláda, i když se nacházela v těžkých podmínkách, byla pevně rozhodnutá dále vykonávat svou práci a delegace vlády žádala prezidenta o podporu. Prezident vyslovil souhlas, aby vláda pokračovala ve své činnosti²⁰⁴.

Stejně jako 21. srpna i den následující přicházely rezoluce na obranu reformního procesu a připojily se k nim i další požadavky, jako bylo propuštění zatčených stranických funkcionářů, svolání mimořádného XIV. sjezdu KSČ a odmítání pokusů o vytvoření jakéhokoliv kolaborantského orgánu.²⁰⁵

Iniciativu převzal městský výbor KSČ v Praze a začal do Prahy svolávat delegáty na mimořádný XIV. sjezd KSČ, který se uskutečnil 22. srpna 1968 v závodech ČKD v Praze - Vysočanech. I když se sjezd sešel za mimořádných okolností, účast na něm byla hojná²⁰⁶. Slovenští delegáti se jednání účastnili jen v nízkém počtu, poslali ale telegram, v němž s konáním a výsledky sjezdu souhlasili. Kvůli nastalé situaci v zemi a nebezpečí

---

²⁰⁰ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 161 – 167.

²⁰¹ Tamtéž, s. 171.

²⁰² DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 106.

²⁰³ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 79.

²⁰⁴ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, s. 171.

²⁰⁵ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 179.

²⁰⁶ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 87 – 88.

prozrazení sjezdu nebylo možno prodiskutovat celý jeho obsáhlý program. Bylo projednáno a schváleno několik zásadních dokumentů – *Prohlášení mimořádného XIV. sjezdu KSČ*, *Výzva delegátů mimořádného XIV. sjezdu KSČ komunistickým stranám světa* a *Provolání ke slovenským komunistům a slovenskému národu*. Sjezd zvolil nový ÚV KSČ a do jeho čela byli postaveni všichni internovaní členové předsednictva – A. Dubček, O. Černík, J. Smrkovský, F. Kriegel. Tímto ztratil starý ústřední výbor svůj mandát, vedením předsednictva byl po dobu nepřítomnosti A. Dubčeka zvolen Věnek Šilhán. Sjezd se zavázal jednat v rámci akčního programu a odsoudil porušení suverenity ČSSR, žádal proto okamžité stažení okupačních vojsk. Tím, že nevznikla zamýšlená dělnicko-rolnická vláda, a konáním mimořádného sjezdu strany ztratily pokusy o získání legitimacy intervence smysl²⁰⁷.

---

²⁰⁷ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 188 - 189.

9. Moskevská jednání

Krátce po deváté hodině 21. srpna byli v sídle ÚV KSČ zatčeni jménem „*revoluční dělnicko-rolnické vlády A. Jindry*“ A. Dubček, J. Smrkovský, J. Špaček a F. Kriegel. Ve večerních hodinách byl zatčen také B. Šimon a O. Černík. Všichni byli odvezeni na letiště a odtud přes polskou Legnici na Zakarpatskou Rus, kde byli internováni²⁰⁸.

Prezident L. Svoboda se rozhodl jet do Moskvy a usilovat o propuštění zatčených funkcionářů. Jeho požadavek na jednání v Moskvě přímo s L. I. Brežněvem přišel pro sovětskou stranu právě vhod, protože v něm viděla možnost dostat se z patové situace, která nastala po sice úspěšném obsazení ČSSR, avšak bez politické legitimacy²⁰⁹. Navíc delegace, kterou vzal L. Svoboda s sebou, vůbec nebyla nakloněna obhajobě reformního procesu a odmítnutí internacionální pomoci. Jel s ním ministr národní obrany M. Dzúr, místopředseda vlády G. Husák, ministr spravedlnosti Kučera a tři zástupci konzervativního proudu V. Biřak, J. Piller a A. Indra. Prezident tak svým odjezdem do Moskvy ignoroval výsledky vysočanského sjezdu. Členové předsednictva Národního shromáždění, vláda a i nové vysočanské vedení KSČ žádali, aby prezident v Moskvě neuzavíral žádné dohody a nepřijímal závazky. Měl jen žádat o odchod vojsk a propuštění zatčených²¹⁰.

Po tom, co byli zatčení členové vedení KSČ převezeni z internace do Kremlu, začalo jednání s každým z nich. Byl na ně prováděn nátlak ze strany tří nebo čtyř hlavních představitelů sovětského politbyra a vyhrožováno krveprolitím, občanskou válkou nebo nastolením okupačního režimu. Dne 23. srpna se A. Dubček nacházel v internaci někde v Zakarpatsku, když mu zavolal N. V. Podgornyj s návrhem na domluvu. A. Dubček, který nevěděl o osudech svých spolustraníků, se nejprve ptal na ně a odpoledne byl dopraven do Kremlu²¹¹. Hned po příletu bez možnosti odpočinku byl nucen jednat s L. I. Brežněvem, N. A. Kosyginem, N. V. Podgorným a G. I. Voronovem a teprve zde se setkal s vězněným O. Černíkem. A. Dubček stále bránil reformní proces, obhajoval mimořádný sjezd strany a odmítal intervenci. Byl také rozhodnut nejednat bez přítomnosti dalších členů československého vedení. O. Černík později do monologů čtyř vysoce postavených mužů sovětského svazu nezasahoval, připustil však zpochybnění legálnosti XIV. sjezdu KSČ²¹².

---

²⁰⁸ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka.* Praha: Svoboda, 1993, s. 195 – 197.

²⁰⁹ PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení.* Praha: Argo, 2004, s. 213 – 214; 218.

²¹⁰ *Osm měsíců pražského jara 1968.* Praha: Práce, 1991, s. 191.

²¹¹ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka.* Praha: Svoboda, 1993, s. 197 – 198.

²¹² BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro.* Třebíč: Tempo, 1998, s. 196.

Na úvod svého jednání L. Svoboda L. I. Brežněvovi sdělil důvody svého příjezdu. Jeho cílem bylo obnovit činnost státních a stranických orgánů ve složení z posledních voleb a postupný odchod vojsk. Svoboda požadoval také návrat vedoucích činitelů KSČ do Prahy. A. Benčík uvádí, že role prezidenta L. Svobody na Moskevských jednáních nebyla vůbec pozitivní, jak byla ve své době vykládána. Podle stenografických záznamů dokazuje, že L. Svoboda vycházel záměrem sovětského vedení maximálně vstříc. Jeho obava z krveprolití byla jedním z důvodů, proč se přidal na sovětskou stranu, a to proti zájmům svého vlastního lidu. L. I. Brežněv na jednáních s L. Svobodou prosazoval hlavně anulování mimořádného sjezdu KSČ, který byl podle jeho mínění nelegální. Navíc požadoval, aby českoslovenští představitelé dodržovali dohody z Černé nad Tisou, jinak nelze ani uvažovat o odchodu intervenčních vojsk. První vystoupení G. Husáka v Moskvě se neslo v duchu obhajoby reformního hnutí. V. Biľak se tak jako již dříve plně ztotožnil s kritikou sovětských představitelů a přiklonil se na jejich stranu.

A. Dubček a O. Čeník byli drženi v izolaci, první setkání s prezidentem L. Svobodou a jeho delegací, ve které však převládaly prosovětské síly, se uskutečnilo pozdě v noci 23. srpna. Právě zde se tyto dva proreformní funkcionáři mohli dozvědět informace o situaci v Československu, o jejich objektivitě lze však podle A. Benčíka pochybovat, a to právě kvůli jejich orientaci na spolupráci se sovětským vedením²¹³.

Dne 24. srpna byli do Kremlu přepraveni i J. Smrkovský, J. Špaček, B. Šimon a F. Kriegel. Všichni prošli stejnými „jednáními“ jako dříve A. Dubček a O. Čeník²¹⁴. Později se pak setkali i s delegací prezidenta L. Svobody. V diskuzi, která po setkání vznikla, dospěli k závěru, že do Moskvy by měli být přizváni i další členové předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ, kteří by podrobněji informovali o situaci panující v Československu²¹⁵.

K. Durman uvádí, že ještě na jednáních v Moskvě mohl A. Dubček zachránit vývoj v Československu a že L. I. Brežněv byl po politickém fiasku invaze ochoten tolerovat kurs, který Československo nastoupilo v lednu 1968. A. Dubček však údajně byl ve špatném psychickém stavu a nedokázal vytěžit pro Československo nic z nabízených možností. Podle K. Durmana měl šanci vyjednat brzký odchod vojsk a svalit vinu za okupaci na V. Biľaka a A. Indru. Avšak i K. Durman uznává, že vina nebyla jen na Dubčekově straně, ale že zklamali všichni českoslovenští představitelé, kteří se

---

²¹³ BENČÍK, Antonín. *Rekvie za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, s. 198 - 201.

²¹⁴ *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*. Praha: Svoboda, 1993, s. 204.

²¹⁵ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, s. 192.

zúčastnili moskevských jednání. Stejně jako A. Benčík označuje rozhodnutí prezidenta L. Svobody odjet do Moskvy za chybné. Navíc i jeho doprovod neměl v úmyslu obhajovat demokratizační proces. L. Svoboda, který do dějů v Československu do té doby zasahoval minimálně, dostal možnost jednat, avšak nedokázal jednání vést ve prospěch své země. Podle K. Durmana zastával L. I. Brežněv i N. A. Kosygin během jednání v Moskvě kompromisní stanovisko, o tom ale nikdo z československé delegace nemohl vědět a ústupky, které byli ochotni udělat, nakonec způsobily, že se situace vyvinula v neprospěch Československa²¹⁶.

---

²¹⁶ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, s. 108 – 110.

10. Situace na Přerovsku v prvních dnech po vstupu vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy na území ČSSR

Od časných ranních hodin dne 21. srpna zasedalo předsednictvo OV KSČ Přerov nepřetržitě až do 26. srpna. Bezprostředně po začátku zasedání byl vysloven souhlas s prohlášením předsednictva ÚV KSČ o překročení státních hranic vojsky pěti států Varšavské smlouvy bez vědomí představitelů státní moci, což bylo označeno i za porušení zásad Varšavské smlouvy. Občané byli vyzváni, aby důvěřovali vedení strany, zachovali klid a nepřipustili vznik konfliktní situace. Předsednictvo se také odmítlo vzdát svých funkcí, do kterých bylo demokraticky zvoleno²¹⁷.

Druhý den okupace vypracovalo předsednictvo OV KSČ Přerov stanovisko, které rozeslalo do závodů a podniků a také zveřejnilo v místním rozhlasu. Větší informovanost obyvatel byla zajištěna i vydáním mimořádného čísla Nového Přerovska. Bylo zde zveřejněno stanovisko a výzva předsednictva všem pracujícím občanům okresu, která žádala občany o zachování klidu a plnění pracovních úkolů v jednotlivých podnicích a závodech. Také informovalo o vyslání delegátů na XIV. sjezd KSČ a prosilo o důvěru. Dále mimořádný výtisk Nového Přerovska zveřejnil některé rezoluce ze závodů a podniků, které byly zaslány předsednictvu OV KSČ Přerov, jejich obsah byl ve většině případů shodný. Vyjadřovaly podporu A. Dubčekovi a jeho vedení, vládě, Národnímu shromáždění a prezidentu L. Svobodovi²¹⁸.

V okrese se v prvních dnech okupace zvýšila poptávka po mouce, cukru, chlebu a pečivu. ONV vydal nařízení, aby nebyl povolen abnormální nákup z řad občanů a cukrovarům a mlýnům bylo sděleno, aby se snažily pokrývat požadavky obchodů. Byla provedena opatření pro doplnění zásob do prodejen, v některých z nich však byly vyčerpány hlavní druhy sortimentu.

Na jednání předsednictva OV KSČ Přerov se dostavili i zástupci armády a nabídli vysílače pro potřeby OV KSČ. Činnost vysílačů byla zahájena 22. srpna. Zpočátku byly vysílány i neschválené materiály a dokonce i osobní názory. Proto byl určen vysílací čas, a kdo je oprávněn předávat materiály k vysílání. Dne 28. srpna bylo rozhodnuto, aby byly vysílače i nadále ponechány v činnosti a byl oceněn jejich význam. Příští den, 29. srpna, však bylo na základě rozhodnutí prezidenta a vlády vysílání ukončeno. Cílem činnosti vysílače bylo udržet klid a pořádek. Na konci zprávy o činnosti vysílačů se však uvádí:

---

²¹⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 21. 8. 1968.

²¹⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond Sběrka jednotlivin, karton 10, i. č. 161.

„S odstupem doby je nutné jednoznačně rozhodnutí o činnosti vysílačů odsoudit jako nesprávné a chybné, protože nebyly respektovány platné vojenské a stranické předpisy a dokumenty.“²¹⁹

K žádným vážným incidentům v okrese v prvních dvou dnech nedošlo. Okresní město zatím nebylo obsazeno. Občané se postavili za svolání předsednictva okresního výboru, které koordinovalo celou činnost v okrese.

Na Přerovsku se šířily zprávy, že v ÚV KSČ se vytvořila skupina, která se prohlásila za vrcholný orgán strany a podporovala okupaci Československa. Podle legálního československého vysílání šlo o V. Bilaka, D. Koldera, F. Barbírka a A. Indru. Předsednictvo OV KSČ Přerov žádalo, aby tito lidé vystoupili a vysvětlili celému národu, co je vedlo k takovému kroku²²⁰.

Příslušníci lidových milic hned od počátku vojenské intervence střežili zbrojnice, aby zbraně nemohly být zneužity proti lidu ani demokratizačnímu procesu. Okresní štáb lidových milicí na tomto příkladu demonstroval užitečnost lidových milicí a vyvracel tak názor, že by měly být zrušeny. Zároveň vydal prohlášení, že lidové milice stojí za zvolenými funkcionáři a požadují odchod vojsk Varšavské smlouvy z československého území. Ve stejném duchu se nesly i rezoluce vydávané jednotlivými podniky²²¹.

Dne 24. srpna jednali členové předsednictva OV KSČ Přerov a ONV Přerov se zástupci sovětského velení okupačních jednotek v Přerově. Ti předložili požadavek, aby byla zveřejněna výzva sovětského velitele pro Přerov. Na tuto výzvu nebylo přistoupeno a sovětský velitel od svého požadavku ustoupil. Ve městě nedošlo k výtržnostem ani provokacím a občané se chovali rozvážně. Předsednictvo OV KSČ Přerov dalo slib, že pořádek ve městě udrží pomocí svých bezpečnostních orgánů a národního výboru, a to až do odchodu vojsk z republiky. Zároveň byla uveřejněna výzva k občanům a mládeži, aby svým chováním prokázali národní hrdost a pomohli obnovit suverenitu vlasti²²².

Nepřetržitě zasedání předsednictva OV KSČ Přerov skončilo 26. srpna 1968, kdy si jeho členové rozdělili služby, aby v budově OV KSČ Přerov byli vždy přítomni alespoň dva členové předsednictva. Dále bylo stanoveno konání schůzí předsednictva každý den v 7 a 18 hodin. S ohledem na složitost situace byla opětovně vydána výzva k občanům, aby udržovali klid. Součástí této výzvy byla i prosba, aby se nenechali vyprovokovat

---

²¹⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 221, i.č. 127.

²²⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 22. 8. 1968.

²²¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 221, i. č. 127.

²²² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 25. 8. 1968.

k nepředloženostem a nereagovali na smyšlené informace o spolupráci funkcionářů s okupačními vojsky. Byly vydány i pokyny stranickým orgánům a organizacím okresu, aby uschovaly členské kartotéky a stranické matriky a také nikomu nedávaly informace o stavu členů a jménech funkcionářů. Zazněl i požadavek, že funkcionáři by měli být ve stálém styku s občany a svým příkladem zabránit jakýmkoliv konfliktům. Na 26. srpna byla naplánována jednogodinová generální stávka od 12 do 13 hodin, funkcionáři by měli na žádost předsednictva OV KSČ Přerov pomoci zajistit její průběh²²³. Členové OV KSČ Přerov na základě zprávy o činnosti předsednictva 26. srpna zpětně schválili všechny jeho kroky a vyjádřili svůj dík všem občanům za jejich podporu.

Po skončení československo-sovětských jednání v Moskvě bylo vydáno společné prohlášení předsednictva OV KSČ Přerov, OV NF, rady ONV Přerov, které informovalo o nerovném jednání. Signatáři žádali rychlý odchod vojsk a připravovali „*Dubčekovu*“ pracovní směnu²²⁴. Dne 27. srpna 1968 zasedal také OV KSČ Přerov, cílem jeho jednání bylo posouzení základních informací z jednání v Moskvě a přijetí stanoviska předsednictva OV KSČ Přerov. Členové OV KSČ Přerov vyjádřili v diskusi pochopení pro důvody, proč vedoucí představitelé Československa podepsali moskevské dohody. Byl vysloven i názor, že důvody intervence uváděné socialistickými státy jsou jen zástěrkou. Nastoupená československá politika se neshodovala s představami L. I. Brežněva, to byl pravý důvod vojenského zásahu²²⁵. Ve stanovisku, které bylo na zasedání přijato, byl opět vyjádřen dík všem občanům za vzorné chování během prvních dnů okupace a přesvědčení, že také z tohoto důvodu nebyla československá delegace v Moskvě úplně sražena na kolena. OV KSČ Přerov vyjádřil plnou podporu prezidentu L. Svobodovi, ÚV KSČ, Národnímu shromáždění a vládě. Požadoval pokračování v jednání mimořádného sjezdu a přijetí stanoviska k výsledkům moskevského jednání. Dále žádal okamžitý odchod vojsk a náhradu vzniklých škod. Členové OV KSČ Přerov se také zavázali, že budou dále pracovat v duchu demokratizačního procesu a akčního programu²²⁶.

Zasedání OV KSČ Přerov se konalo i 29. srpna a zúčastnil se jej i člen nově zvoleného ÚV KSČ Miroslav Šimek. Na jednání zazněl i jeho referát, ve kterém uvedl bližší informace o vojenské invazi do Československa. Tlumočil slova odborníků, kteří podle

---

²²³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 26. 8. 1968.

²²⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 27. 8. 1968.

²²⁵ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42. zasedání OV KSČ Přerov 27. 8. 1968, folio 58.

²²⁶ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42. zasedání OV KSČ Přerov 27. 8. 1968, folio 68 - 69.

připravenosti vojenské intervence usoudili, že její příprava byla započata hned na jaře 1968 a trvala asi 5 měsíců. Z tohoto důvodu podle jeho názoru nelze věřit slibům ze strany intervenčních států. Intervence a následné jednání v Moskvě však způsobilo, že se zpomalí průběh demokratizačního procesu a prodlouží se doba, ve které budou přijata nutná opatření vyplývající z akčního programu. V referátu byly zahrnuty i požadavky, které vnesla sovětská strana²²⁷.

Od 30. srpna se zasedání předsednictva OV KSČ Přerov konalo jednou denně, větší rozestupy mezi jednáními byly započaty 2. září. Zástupci velení sovětských vojsk na počátku září začali navazovat kontakty s obyvateli okresu a funkcionáři s cílem vzájemného sblížení. Nedlouho poté započali i s organizací besed. Předsednictvo pouze požadovalo, aby bylo informováno o těchto aktivitách, aby se předešlo nedorozuměním.

---

²²⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42. zasedání OV KSČ Přerov 29. 8. 1968, folio 78 – 82.

11. Snaha o realizaci akčního programu v okrese Přerov během podzimu 1968

Během podzimu roku 1968 byla na každém zasedání předsednictva OV KSČ rozebírána politická situace v okrese a na počátku každého měsíce bylo referováno o náladách, které se projevovaly na schůzích jednotlivých stranických organizací v okrese. Převládala diskuse o vnitropolitické situaci v republice. Byla velmi obsáhlá a demokratická, i když zpočátku se mezi členy KSČ projevovala zdrženlivost, která však byla rychle překonána. Hlavními body diskuse byl důvod vstupu vojsk na československé území, moskevské dohody a také závěry srpnového pléna ÚV KSČ. Na počátku září převažovaly v příspěvcích emoce. V souvislosti s moskevskými dohodami se objevily i protisovětské nálady, které převládaly hlavně mezi mladými lidmi²²⁸. Netrvalo však dlouho a dohody začaly být přijímány jako nevyhnutelná realita. Další tendencí, která se v diskusích objevila, byla kritika některých aspektů demokratizačního procesu ze strany starších členů, jako například existence KAN a K 231 nebo pokusy o obnovení sociální demokracie. Právě ze strany starších členů KSČ se ozývaly i hlasy, že vojenskou intervenci zavinila KSČ svými chybami a nedostatky v politice nastoupené po lednu 1968. A také názory, že k ní nemuselo ani dojít, kdyby vedení KSČ rázněji reagovalo na činnost sdělovacích prostředků a protistranické útoky. Někteří členové KSČ však schválili nejen vojenskou intervenci, ale také moskevské dohody. Předmětem kritiky se však stala i nedostatečná informovanost členů KSČ o jednáních v Drážďanech, Čierné nad Tisou a Bratislavě. Tisk v socialistických zemích totiž za důvod intervence do Československa označil neplnění dohod z Čierné nad Tisou a z Bratislavy, občané ani členové KSČ však o údajných dohodách vůbec neslyšeli²²⁹. V diskusích se objevovalo i kladné hodnocení G. Husáka, i když se vyslovil odmítavě ke konání mimořádného XIV. sjezdu KSČ, hovořil otevřeně a vždy řekl víc než ostatní vedoucí činitelé KSČ²³⁰. Přestože diskuse na členských schůzích všech organizací KSČ v okrese byla rozsáhlá, hovořilo se spíše o celostátní situaci než o řešení problémů v okrese. S rostoucí diferenciací v názorech členů KSČ na srpnové události se projevila také jejich pasivita, charakterizovaná nízkou účastí na schůzích.

---

²²⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 18. 9. 1968, folio 49.

²²⁹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 2. 10. 1968, folio 52.

²³⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 2. 10. 1968, folio 53.

Ve dnech 3. a 4. října se v Moskvě uskutečnily rozhovory mezi sovětskou a československou reprezentací. Bylo projednáno plnění moskevských dohod z 23.–26. srpna a také ustanoveno, že bude sepsána smlouva o dočasném pobytu spojeneckých vojsk na území Československa. Jejich odchod se stal závislým na splnění všech požadavků moskevských dohod²³¹. Požadavek vznesený hned v prvních dnech vojenské intervence, aby z Československa co nejdříve odešla vojska pěti států Varšavské smlouvy, přetrvával i po celé září. Po podepsání smlouvy o pobytu spojeneckých vojsk nastal mezi členy KSČ rezignovaný postoj k této dříve tolik diskutované otázce. Přítomnost vojsk však vyvolávala u většiny občanů zneklidnění a viděli v ní nebezpečí návratu k byrokratickému řízení, kabinetní politice, omezení vnitrostranické demokracie i demokracie vůbec ale také nemožnost realizace politiky nastoupené lednem 1968²³².

Devítičlenná komise pověřená politickými rehabilitacemi, ustavená v dubnu, ve své činnosti pokračovala i v podzimních měsících. Na zasedání předsednictva OV KSČ Přerov dne 2. října 1968 předložila zprávu o výsledcích svého šetření. Do konce srpna bylo podáno 33 žádostí o rehabilitaci. V době referátu z nich byla vyřešena asi polovina. Jednalo se hlavně o navrácení členství a žádosti o výmaz stranického trestu. Soudní rehabilitace spadaly do kompetence soudních orgánů a prokuratury²³³.

Předsednictvo OV KSČ jako hlavní úkol stanovilo vypracování krátkodobého programu politiky strany, který by umožnil splnit reálné části akčního programu do konce roku, nebo do doby, než se uskuteční XIV. sjezd²³⁴. Nehodlalo však ustoupit od politické linie započaté v lednu 1968. Za takový úkol považovalo předsednictvo například projednání návrhu státoprávního uspořádání. OV KSČ Přerov podporoval federativní uspořádání ČSSR, zároveň se však kladně postavil za požadavek rovnoprávného postavení i Moravy a Slezska, tedy jejich zastoupení v České národní radě v poměru 1:1. V průběhu listopadu 1968 byla veřejnost v okrese na různých schůzích a besedách seznámena s politickým významem federace, státoprávním uspořádáním v rámci federace, ekonomickými problémy spojenými s jejím vyhlášením. Předsednictvo OV KSČ Přerov projednalo také návrh nových stanov KSČ. Protože vyvstala potřeba nově vymezit

---

²³¹ *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, s. 324 – 325.

²³² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 30. 10. 1968, folio 35.

²³³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 2. 10. 1968, folio 93.

²³⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 2. 10. 1968, folio 43.

postavení i úlohu KSČ ve společnosti, ale i pravomoci stranických orgánů nebo práva a povinnosti členů strany²³⁵.

Na přelomu let 1968 a 1969 se OV KSČ Přerov plně ztotožnil se závěry jednání ÚV KSČ a jeho politika se tímto směrem orientovala i nadále. Stejně jako byl demokratizační proces postupně likvidován na centrální úrovni, docházelo ke stejným procesům i v nižších stranických orgánech, OV KSČ Přerov a základní stranické organizace na Přerovsku nevyjímaje. V polovině února došlo k personálním změnám v předsednictvu OV KSČ Přerov. Rozšířily se řady předsednictva na 17 členů, přičemž z původního dvanáctičlenného předsednictva v něm nadále setrvalo 6 členů²³⁶. V červnu 1969 byly hodnoceny postoje členů a kandidátů OV KSČ Přerov. Důsledkem toho bylo odvolání Boženy Rychtalíkové a Ing. Miroslava Šimka z OV KSČ Přerov, ale došlo i k odchodu některých členů na vlastní žádost²³⁷.

---

²³⁵ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68, zasedání POV KSČ Přerov 16. 10. 1968, folio 9 - 11.

²³⁶ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42, zasedání OV KSČ Přerov 25. 2. 1969.

²³⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 28, i. č. 42, zasedání OV KSČ Přerov 11. 6. 1969.

12. Závěr

Pražské jaro bylo krátkým obdobím, kdy občané Československa mohli bez obav diskutovat o politické situaci a dokonce i kritizovat komunistický režim. Demokratizační proces, který od ledna 1968 probíhal, byl kladně přijímán většinou stranické i bezpartijní společnosti. V tomto období došlo i k posílení autority KSČ, která si svou politikou získala všeobecnou důvěru. Navzdory podpoře, která byla představitelům Pražského jara projevoována obyvatelstvem země, bylo jejich působení terčem kritiky vedoucích představitelů socialistických států východního bloku a i tisku působícího v těchto zemích. Kritika se během času zostřovala a vyústila ve vojenskou intervenci do Československa.

Pražské jaro nebylo jen otázkou politiky strany na centrální úrovni, ale demokratizační proces pronikl do všech stranických organizací. Výjimkou nebyl ani přerovský okres. Je samozřejmé, že největší iniciativu projevovalo předsednictvo a OV KSČ Přerov. Po překonání počáteční špatné informovanosti a po volbě členů OV KSČ Přerov na okresní konferenci, kde došlo k výměně značné části členů okresního výboru, se i zde začal rozvíjet demokratizační proces. Projevoval se nejen demokratickou diskusí, tajnou volbou členů OV KSČ Přerov, ale i snahou začlenit nižší stranické organizace do demokratické práce v okrese. Členové předsednictva a OV KSČ Přerov se účastnili schůzí stranických organizací, ale pořádali i schůze veřejné, na nichž byly občanům vysvětlovány základní cíle demokratizačního procesu, aspekty akčního programu nebo federalizace státu. Předsednictvo okresního výboru také sledovalo názory členů KSČ na současnou situaci, které byly vyslovovány na schůzích základních organizací. O těchto názorech poté předsednictvo podávalo každý měsíc zprávu na zasedání OV KSČ Přerov.

Důležitou úlohu při přípravě mimořádného XIV. sjezdu KSČ sehrály nejen základní organizace, ale i okresní výbor. V rámci jeho příprav byla 29. července 1968 uskutečněna mimořádná okresní konference KSČ Přerov, která zvolila 49 kandidátů na krajskou konferenci, doporučila 23 delegátů na mimořádný XIV. sjezd KSČ a Miroslava Šimka s Vladimírem Bartoněm určila pro širší výběr do orgánů ÚV KSČ. Na této mimořádné konferenci však byla i zhodnocena politická situace v okrese Přerov.

Okresní výbor pozorně sledoval všechna zasedání ÚV KSČ a seznamoval s jejich výsledky nejen své členy, ale i nižší stranické organizace. Během demokratizačního procesu se OV KSČ Přerov také vyjadřoval formou dopisů ke všem důležitým celostátním i mezinárodním událostem, jako například k manifestu Dva tisíce slov, Varšavskému dopisu nebo bilaterální Československo-sovětské schůzce v Čierné nad Tisou.

Práce okresního výboru se samozřejmě orientovala i na tvorbu vlastního akčního programu. K tomuto účelu byly vytvořeny pracovní skupiny, které měly analyzovat situaci a hlavní problémy v přerovském okrese. Akční program OV KSČ Přerov byl přijat na společném zasedání okresního výboru a okresní kontrolní a revizní komise dne 7. srpna 1968.

Nedlouho po vstupu vojsk pěti států Varšavské smlouvy na československé území se sešlo předsednictvo OV KSČ Přerov a zasedalo nepřetržitě až do 26. srpna. Během této doby koordinovalo dění v okrese, informovalo občany o situaci a vyzývalo je nejen ke klidu, ale i k nástupu do zaměstnání. Vyslalo také delegáty na mimořádný XIV. sjezd KSČ. Informace byly občanům sdělovány prostřednictvím vysílaček zapůjčených armádou, mimořádných výtisků Nového Přerovska a prohlášení předsednictva okresního výboru.

Členové předsednictva OV KSČ a ONV Přerov také jednali se zástupci sovětského velení okupačních jednotek v Přerově. Na těchto schůzkách se podařilo vyjednat umístění vojenských jednotek v okrajových částech města a zajištění pořádku pomocí bezpečnostních orgánů a národního výboru.

Předsednictvo okresního výboru sledovalo zprávy z jednání mimořádného sjezdu KSČ, kam poslalo i své delegáty. Členem nově zvoleného ÚV KSČ se stal i přerovský kandidát Miroslav Šimek, který 29. srpna promluvil před členy OV KSČ Přerov o výsledcích zasedání ústředního výboru. Seznámil je s požadavky sovětského vedení, na kterých závisel odchod spojeneckých vojsk z československého území i s názorem odborníků, že vojenská intervence byla připravována již na jaře 1968.

Během podzimních měsíců se snažil okresní výbor pokračovat v politice nastoupené před srpnovou vojenskou intervencí. Zejména však probíhala diskuse, která rozebírala situaci v okrese a nálady panující mezi členy KSČ. Objevila se názorová diferenciaci na celý demokratizační proces, která postupně vedla k pasivitě členů strany projevované i nízkou účastí na schůzích.

Demokratizační proces se v přerovském okrese projevil se zpožděním, které bylo způsobeno špatnou informovaností. Přesto je možné konstatovat, že vývoj v tomto období zde byl stejný jako v jiných regionech. Při dalším studiu dané problematiky bude třeba využít místní tisk i vzpomínky pamětníků.

V srpnových dnech následujících po vstupu intervenčních vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa se projevila semknutost občanů a vysoká důvěra vůči politickým představitelům KSČ. Obrana demokratizačního procesu, která se v tomto období projevila, byla pro interventy nečekaná. Přesto hrdinné chování občanů nedokázalo odvrátit moskevské dohody a ani fakt, že pobyt spojeneckých vojsk na území republiky byl nečekaně dlouhý. Následné postupné likvidaci demokratizačního procesu již také nešlo zabránit.

13. Anotace

Práce se zabývá demokratizačním procesem probíhajícím v roce 1968, známým pod názvem Pražské jaro. Je zaměřena na jeho průběh a projevy v okrese Přerov zasazené do rámce událostí probíhajících v celém Československu. Informace použité v této práci jsou získány ze záznamů jednání předsednictva a pléna okresního výboru KSČ Přerov. Na jejich základě jsou mapovány kroky, které byly v přerovském okrese během demokratizačního procesu uskutečněny. Za počátek tohoto procesu na Přerovsku je však možno označit teprve okresní konferenci KSČ konanou 16. – 17. března 1968, kde bylo zvoleno nové předsednictvo a okresní výbor KSČ Přerov. Do vedoucích funkcí se tak dostali lidé naklonění demokratizačnímu procesu a začali jej uskutečňovat. Práci jim ztěžovala počáteční malá informovanost a také nepochopení procesu v nižších stranických organizacích v okrese. Přesto však trpělivou prací OV KSČ Přerov zahrnující zvláště pomoc předsedům základních organizací KSČ bylo dosaženo vypracování akčních programů ve většině stranických organizací v okrese. OV KSČ Přerov projevoval svou oddanost demokratizačnímu procesu nejen dopisy vyjadřujícími podporu politice předsednictva ÚV KSČ v době napjaté mezinárodní situace, ale i při organizaci mimořádné okresní konference v rámci příprav na mimořádný XIV. sjezd KSČ. Důležitou úlohu sehrálo předsednictvo OV KSČ hlavně během vojenské intervence pěti států Varšavské smlouvy, kdy informovalo občany, udržovalo klid a pořádek a také spolu se zástupci ONV Přerov jednalo s představiteli sovětských vojsk, která obsadila přerovský okres.

Klíčová slova: Pražské jaro, 1968, demokratizační proces, Československo, KSČ, okres Přerov, OV KSČ Přerov.

Annotation

This thesis concentrates on the democratization process which proceeded in 1968 and was also known as Prague spring. The thesis concentrates on its process and signs in Přerov region in coherence with events in the whole Czechoslovakia. The information used in this thesis are gained from the records from the negotiations of presidency and plenum of region committee of KSČ Přerov. On the basis of the information are analyzed their approaches, which were made in Přerov region at the time of democratization process. However, as the very beginning of this process in Přerov region can be first indicated the region KSČ's conference held on 16th - 17th March 1968, where new presidency and region committee of KSČ Přerov were elected. People agreeable with the democratization got on the leading positions and they started to go through with this process. At the beginning they were restricted by low awareness and misunderstanding in lower party organizations in the region. Nevertheless, the patient work of OV KSČ Přerov, as helping the chairmen of the basic KSČ organizations, helped to achieve the writing out the action programmes in the major part of party organizations in the region. OV KSČ Přerov showed its dedication to democratization process not only by writing the letters which reflected their support to ÚV KSČ's policy in the time of tense international situation, but also with the organization of the extraordinary region conference as the preparation for the extraordinary XIV. KSČ congress. The important role had the OV KSČ's presidency especially during the military intervention of the five states of Warsaw treaty, when they informed citizens, had the peacekeeping function and also, with the help of ONV Přerov representatives, discussed the deputies of the soviet army which occupied the Přerov region.

Key words: Prague spring, 1968, democratization process, Czechoslovakia, KSČ, Přerov region, OV KSČ Přerov.

14. Literatura a prameny

- BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč: Tempo, 1998, 269 s.
- DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kremel a krize impéria 1964 – 1991*. Praha: Karolinum, 1998, 531 s.
- Fakta o rozvoji okresu Přerov do roku 1968. Ročenka OV KSČ*. Přerov: Tisk, 1968, 37 s.
- Fakta o životní úrovni v okrese Přerov*. Přerov: Okresní dům osvěty v Přerově, 1966, 41 s.
- JIRÁSEK, Zdeněk; ŠŮLA, Jaroslav. *Velká peněžní loupež v Československu 1953 aneb 50:1*. Praha: Svítání, 1992, 164 s.
- KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1953 – 1966*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 146 s.
- KAPLAN, Karel. *Jak se zrodila československá reforma 1968*. In: BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 11 – 28.
- KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno, 2000, 425 s.
- LAPÁČEK, Jiří; PASSINGER, Břetislav. *Pobečví v proměnách času*. Přerov: Elan, 2005, 255 s.
- Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*. Praha: Svoboda, 1993, 293 s.
- Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, 271 s.
- PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – plánování – provedení*. Praha: Argo, 2004, 358 s.
- PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, 199 s.
- Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Praha: Svoboda, 1969, 453 s.
- ŠIK, Ota. *Jarní probuzení – iluze a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1990, 315 s.
- VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, 157 s.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 15.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 4, i. č. 16.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 25, i. č. 41.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov, karton 26, i. č. 41.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 27, i. č. 42.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 28, i. č. 42.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond OV KSČ Přerov karton 221, i.č. 127.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond POV KSČ Přerov karton 99, i. č. 68.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond Sběrka fotografií, karton 9, i. č. 558.
- Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond Sběrka jednotlivin, karton 10, i. č. 161.

15. Seznam použitých zkratk

BLR – Bulharská lidová republika

ČSLA – Československá lidová armáda

ČSSR – Československá socialistická republika

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu

LM – Lidové milice

MLR – Maďarská lidová republika

NDR – Německá demokratická republika

NF – Národní fronta

ONV Přerov – Okresní národní výbor Přerov

OV KSČ Přerov – Okresní výbor Komunistické strany Československa Přerov

PLR – Polská lidová republika

POV KSČ Přerov – Předsednictvo okresního výboru Přerov

PÚV KSČ – Předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ÚV KSS – Ústřední výbor Komunistické strany Slovenska

ÚV KSSS – Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

16. Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Průjezd tanků vojsk Varšavské smlouvy ulicemi Přerova ve dnech bezprostředně následujících po vojenské intervenci do Československa v srpnu 1968. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 2: Příjezd vozidel vojsk Varšavské smlouvy do Přerova v srpnu 1968. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond Sběrka fotografií, karton 9, i. č. 558.

Příloha č. 3: Obyvatelé města Přerova zabílili dopravní značení, aby tak ztížili intervenčním vojákům orientaci ve městě a jeho okolí. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 4: Vozidlo sovětských vojáků na Dolním náměstí v Přerově (dnešní náměstí T. G. Masaryka). Přerovští občané jej popsali hesly požadujícími odchod intervenčních vojsk. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 5: Jiný pohled na vozidlo sovětských vojáků na Dolním náměstí v Přerově (dnešní náměstí T. G. Masaryka). Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 6: Ukázka jednoho z nápisů, které se v Přerově objevovaly, po 21. srpnu 1968. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 7: Přerovské Dolní náměstí (dnešní náměstí T. G. Masaryka), srpen 1968. Muž obklopen hloučkem přihlížejících vytváří antisovětsky laděný nápis. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 8: Pohled na dokončený nápis z přílohy č. 7. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond František Toth, nezpracovaný.

Příloha č. 9: Báseň Český lev reagovala na vojenskou intervenci do Československa v roce 1968. Její autorství je připisováno Svobodné mládeži Přerova. Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Přerov, fond Sběrka jednotlivin, karton 10, i. č. 161.

Příloha č. 1: Průjezd tanků vojsk Varšavské smlouvy ulicemi Pířerova ve dnech bezprostředně následujících po vojenské intervenci do Československa v srpnu 1968.

Příloha č. 2: Příjezd vozidel vojsk Varšavské smlouvy do Pířerova v srpnu 1968.

Příloha č. 3: Obyvatelé města Píera zabílili dopravní značení, aby tak ztížili intervenčním vojákům orientaci ve městě a jeho okolí.

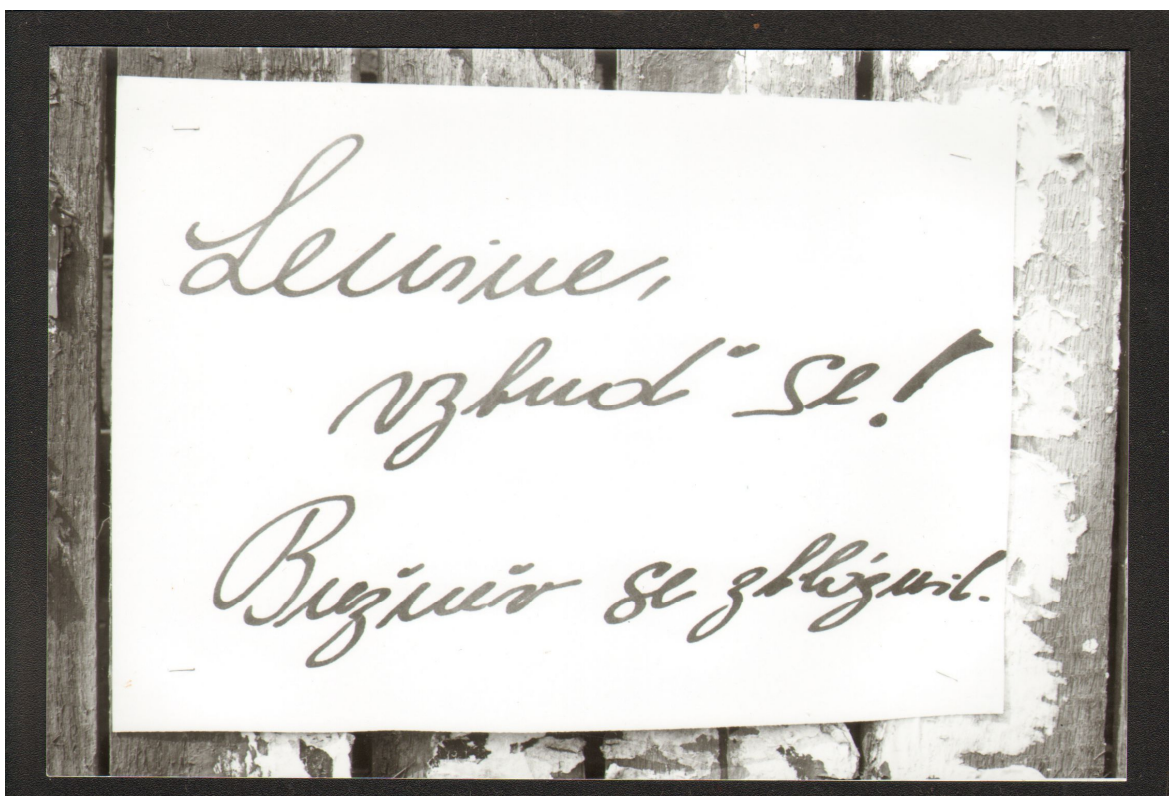

Příloha č. 4: Vozidlo sovětských vojáků na Dolním náměstí v Píerově (dnešní náměstí T. G. Masaryka). Píerovští občané jej popsalí hesly požadujícími odchod intervenčních vojsk.

Příloha č. 5: Jiný pohled na vozidlo sovětských vojáků na Dolním náměstí v Přerově (dnešní náměstí T. G. Masaryka).

Příloha č. 6: Ukázka jednoho z nápísů, které se v Přerově objevovaly, po 21. srpnu 1968.

Příloha č. 7: Přerovské Dolní náměstí (dnešní náměstí T. G. Masaryka), srpen 1968. Muž obklopen hloučkem přihlížejících vytváří antisovětsky laděný nápis.

Příloha č. 8: Pohled na dokončený nápis z přílohy č. 7.

Příloha č. 9:

Báseň *Český lev* reagovala na vojenskou intervenci do Československa v roce 1968. Její autorství je připisováno Svobodné mládeži Přerova.

Český lev

Jak lvové bijem o mříže,
Jak lvové v kleci jati,
My bychom rádi svobodu
A jsme zde vojsky jati.

My bychom rádi volně žili
V paprscích slunce jásavých –
Nad námi plají černé mraky
Se znaky bratrů bývalých.

Již nejsme bratři se sověty
A také nikdy nebudem.
Vždyť to, co letos udělali
Odpustit nikdy nemůžem.

A proto lidí vzhůru hlavy!
Otroky nikdy nebudem
A český lev se brzy vzchopí.
Potom jim pravdu ukážem!

Svobodná mládež Přerova

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lenka Pavlíková
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Pražské jaro 1968 na Přerovsku
Název v angličtině:	Prague Spring 1968 in Přerov Region
Anotace práce:	Práce se zabývá demokratizačním procesem probíhajícím v roce 1968, známým pod názvem Pražské jaro. Je zaměřena na jeho průběh a projevy v okrese Přerov zasazené do rámce událostí probíhajících v celém Československu.
Klíčová slova:	Pražské jaro, 1968, demokratizační proces, Československo, KSČ, okres Přerov, OV KSČ Přerov
Anotace v angličtině:	This thesis concentrates on the democratization process which proceeded in 1968 and was also known as Prague spring. The thesis concentrates on its process and signs in Přerov region in coherence with events in the whole Czechoslovakia.
Klíčová slova v angličtině:	Prague spring, 1968, democratization process, Czechoslovakia, KSČ, Přerov region, OV KSČ Přerov.
Přílohy vázané v práci:	Osm dobových fotografií zachycujících atmosféru, která panovala v Přerově ve dnech bezprostředně následujících po vojenské intervenci pěti států Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968. Text básně Český lev, jejíž autorství je připisováno Svobodné mládeži Přerov. Báseň se také vztahuje k srpnovým událostem roku 1968.
Rozsah práce:	76 stran
Jazyk práce:	český